

Ankara'da
öğretmenler
yürüyüşü

Kavel
grevinin
kopardığı
fırtına

BAS

OKUYUCUDAN YÖNE

ÖĞRETMENLERİN MESALELERİ

Erbaa Öğretmenler Derneği Bildirisi

20 Şubatta Ankara'da yapılacak Öğretmenler Mitingine katılma kararı alan Erbaa Öğretmenler Derneği, bir bildiri yayımlamıştır.

Bildiride öğretmenlerin istekleri söyle sıralanmaktadır:

YÖNETİM SORUNLARI

1 — Öğretmenlerin Kanunu ve Memurun Kanunu hükümlerinden çaka rılarak Milli Savunma ve Adalet Bakanlığında olduğu gibi aynı bir şekilde örgütlenmelidir.

2 — Milli Eğitim Bakanlığının kurumsiyecilikten ileri götürüremeyen şahısların ayrılanarak teşkilat aktif hale getirilmelidir.

3 — Yazı yazan öğretmenlere yapılan idari baskıyı, Anayasaca tanınan düşunce özgürlüğüne aykırı buluyoruz, (Örneğin Mahmut Makal'in bütün yazılarını tasvip ediyoruz.)

4 — Teftiş sistemi yeniden düzenlenmeli, öğretmenler tek müfettişin yargısından ve denetiminden kurtarılmalı, yerine grupça teftiş sistemi koymalıdır.

5 — Bütün öğretmenler lise mezunu haklarına sahip olmalı, fakültelere girebilmelidirler. (Örneğin, Eğitim Enstitüsü mezunları liselerde ders verdiği halde lise mezunu sayılmasınca.)

6 — Kurslarla fabrikasyon sistemiyle öğretmen yetişirme işine son verilmelidir.

7 — Anayasa gereğince sendikalamağa ivedilikle gidilmelidir.

8 — Öğretmenlerin bugüne kadar almış olduğu idari cezaların affedilmesi meslek yaralarının sarılması bakımından şarttır.

9 — Meslekten gesitli sebeplerle ayrılmış ile binden fazla öğretmenin mesleğe dönüştürülebilmesi araştırılması yoluma gidilmelidir.

10 — Siyasi partilerin programlarındaki eğitime ilgili ilkelelerin artık yerine getirilmesini istiyoruz.

EKONOMİK KONULAR

1 — Subaylarımıza tanıdığımız bir üst derecede maaş alma hakkı bütün öğretmenlere de uygulanmalıdır.

2 — Öğretmenlerin ve bakmağa yükümlü bulunduğu kimselerin maaşına ve tedavi ücretleri devletçe ödenmelidir.

3 — Ulusal eğitim ordusu mensuplarına, eğitim, yırpranma ve okuma ödemesi adı altında 250 liralık bir ödenek verilmelidir.

4 — Ders içerişlerini ivedilikle on liraya çıkarmalı, ders saatleri 30 ve bunun 12 saati ücretli olsun: Bu düzen içinde 26 saatlik dersin 20 saatinden sonraki altı saatlik iğin ücret ilkokul öğretmenlerine de uygulanmalıdır.

5 — Olağanüstü başarı gösteren, kitap yazan öğretmenler bir üst derecede ulaştırılarak taltif edilmelidirler.

6 — Cesitli intibak kanunlarından faydalananın öğretmenlerin haklarının iadesi gerekmektedir.

7 — Mahrumiyet bölgelerinde çalışan öğretmenlerin iki yıllık hizmetleri üç yıl sayılmalıdır.

8 — Eğitmenlere emeklilik hakkının ivedelikle tanınması ve maaşları düzenlenmelidir.

Öğretmenin kaderi

Yillardır vaadlerin sonu gelmedi. Bütün ümitlerimizin bir bir gergin yaşılmış, sert duvarlarına çarpıp kırıldığını gözlerimizle gördük. Tek hafızımız kararsızlığımız, kendimizi kendirmemiz, bu acı gerçekler karşısında. İnanç dolu insanların imanıyla sarılıyoruz davranışımıza. Mübaşır, gordiyen kadar öğretmenlerine değer verilmeyen bir ülkede hanundan, demokrasiden, soylu adaletten, hattâ insanlıkta bâssetmek gülünç olur. Getmiş misi birakıp asırımızın uygar ülkeleme bakalım. Her yerde en sekin, en bahtiyar insanlar öğretmenlerdir. Bize ne oluyor bunların yanındayız? Bir Jandarma onbaşı kadar maddi ve manevi değeri yoktur öğretmenin. Nesil ve ruh yaratıcı, ilim dağıtan öğretmenin... Böyle bir anlayışın sonu ne vakit gelecek, kim düzelticek bu kırılan, zedelenen insan şereflerini? Elimiz açıktır, gürkânı kurtarıcı melekler mi bekliyelim? Ey müslümanlar, ey beş vakıt namaz ve duasında olanlar! Ne duruyorsunuz? Hangi dergâhda hangi dağda dersiniz gidip dua edelim; Allâh'ı yalvarın. Kaderimiz değişir, yüzlümüz güldürerek manevi bir kuvvet isteyelim.

Aşiret devlet diye vasıflandırduğumuz su Suriyede bir ilkokul öğretmeni kaçı lira maaş alıyor biliyor musunuz? Tam 400 — lira. Bize bir liramızın bir zâmanı Suriye'de 17 — kuruga gittiği 400 — lira. Ve iç çaması da dahil İngiliz kumsandan bir elbiseyi en çok yüz lira ya giyer Suriyeli bir öğretmen. Bu durumda maşa bir öğretmen Suriyede dört elbise yapabilir. Bizeki uzun uzadıya izah 16 zum göremiyorum. Bir elbise yapmadığınızda bir yıl kapatamıyoruz aklırmızı. Borçtan geçilmiyor hepimizin evinde. Gazina tuzuna varanadek veresiyeye alamayanlarımız çok azdır zannıma. Oluşanlar maaşları yılın ve daha yu karda olanlardır ki onlar da eğil miyorlar dâvalarımızın tizerine hâyatlarından memnunlar onlar... Bi de düşen onların ömrine duacı olmakta tanradan.

Öğretmeniz, öğreneceğiz, öğretce demektir... Görmek, öğrenmek okumak gereklidir. Bütün derslerde yâbancıların çoğu bilmem dikkatini çekti mi? Öğretmendir gelen turisterin çoğu. Sınavlar da dahil yılın on ayını yetmiş, sek sen kişilik sınıflarında yirmi dört saat derste okutmayı mutlu öğretmenlerdir onlar. Biz vazgeçik ya bancı ilkelere gitmekten burumuzu unutmadık. Hazere hafta tatilinde dinlenmek için bile gidemeyiz iste. Anadoluya gizmek, görmek ve tanımak hazırlı kavuruyor içimizde amâz gitmeye maddi imkânlarımız yok. İzmir, İstanbul, Edirne, Rize, Samsun; Seylan kadar; Formoza kadar yâbancıdır bize. Bu acı ifadelerin zerre kadar mu balâğı tarafı olmasa gerek. Rüya larımızda bile mutlu yarınları görmemiyoruz biz öğretmenler.

Devletten ne istiyoruz? Bunu bir merak edip sorsalar yanınan, En maaşın biz yarıştığımız istiyebilimseyi istiyoruz. Cabâmiza karşılık hakkımızı istiyoruz. Sadice

emeğimizin karşılığı olan hakkumuza... Hesalandığımızda Ankara'dan sularla ilâç ve tedavi para bekleriz. Tabii ömrümüz yeter de olmeden para gelirse, Ordu mensupları, sigorta işçileri görevlerini eczane ye ve ip karşılığında ilâç alabildikleri bir memlekette. Çocuklarımıza, ulusumuzu daha verimli olmak için, okumaya kitabı, dergi, gazete istiyoruz. Lüks lojman ve araba salıtanatı yaşayanlar yanında ıskılı temiz bir evde oturma imkânları is tiyoruz. Yoksunuz bunların tümünden, insan gibi yaşamak istiyoruz. Kisacası beyler, evet insanca yaşmak istiyoruz. Eğer kalkınan bir Türkiye bahâ konusu ise tüm vatandaşların fedakârlık yapması gerekdir.

Kader hırkı yapan Türk öğretmenler olarağın bu keyfi sürünenin sonu gelsin istiyoruz. Osmanlı İmparatorluğunun artakalan bir Milli Eğitim sistemiyle bu dâvala rıtmızın hallolacağına inanıyoruz artik. Her Bakan değişimde ümitleniyor. Bakan politik hayatında seyirci kaldığı Milli Eğitim tek mazmumu hâleden diye. Ne gezer, geçen gidişi aratıyor. Bakanlık teki lââmımız taga ile itibâti yalnız usulden yazışmalar içindir. Öteye gidemediler bir türlü. Bu zihniyem sonucu olarak da heder olan memleket görevlileri oluyor. Bunun sonucu daha da hâzin manzârlar arzeder. Bâka, öğretmenliğin yuvarlandığı ucuzurum sebebiyle öğretmen yetiştiren okul ve fakülteler başka yerlerde okuma imkâmı bulamayanlarla doluyor. Öğretmenlik de hiç; itibâr görmeyen bir meslek olmaktan kurtulmaz böylece.

Cehalet kemiriyor içimizi. Kuruk dökük yetişen çocukların günde hâm kim çekerken dersiniz? Bu memleket su, köprü ve yol lâzım sa, yetişkin olgun insan da gereklidir her hâlide. Bize görevimiz işi ka dere terketmeden dert ve dâvala rıtmâza kendiniz çare ramâlyuz. Nasıl mı? Uyarı birer insan olarak, insan hak ve hâriyetlerine değer veren Anayasamızdan kuvvet a larak, İranda öğretmenler hakları alırdılar. Yunanistan'daki öğretmenler grevli oldukça genisliyor. Nasılsın? Yarınları endişeli gören Çapa Eğitim Enstitüsü öğrencileri bugünden teki gösterdiler. Yarın bu şartlar düzeltilemezse gençlerin meslek sevgisini, moralini bugün den yâkanlar suç işlemeyi sayılmaz mı? Öğretmenliği kenâda köşede kalmış lättettilen bir meslek olmak tan kurtarmalıız. Yetişme içinde, tâyin ve terfiinde; meslekde karşılaşıldığı güçlüklerde bakanlık öğretmenle ilgilenebilir mu? Asla...

Çocuklarımıza ve kendimizin yanından endişe ediyorum. Uyuyan bir sistemin, lâftan öteye gidemeyen tedbirlerle bu işler düzelmeye kâsihâmdır. Öğretmenin de dâna mik, hakkını arayan ve alan, buna karşılık da aynı şekilde dinç ve verimli emeğini esirgememesi gereki. Öğretmene medeni imkânlar sağlanır ve karşılığında da iş letenmelidir. Bütün Türk öğretmenlerinin bu ilgisizliğin, kenâra stülmânnâ kâsihâna gîmkâz zamanı geçmiştir. Vatanperver insanlar olarak kanuni hakkumuzu istiyoruz.

Mehmet Ali ARSLAN
(Lise öğretmeni - ELAZIĞ)

Devlet Baba

Halk dilinde bir «Devlet Baba» deyimi vardır. Bunu anlama gayet derin olsa gerek. Vatandaşın Devlet'e bağlılığını ona güvenini ifade eder. Bugün «Devlet Baba» bu güven ve saygıyı verebiliyor mu acaba? Zannedmiyorum. Aşağıda açıklayacağım durum Devlet'in bu özelliğini biceriksiz elde ettiğimizi anlatmak istiyorum. Bir tür imkânlardan yoksun karda - kişi, binbir güçlüğe katlanarak çogu zaman yaya görevimizi yapmağa çalışacağım. Gittigimiz yerde ne yazıcak bir yerimiz, ne gidecek bir vasıtamız vardır. Yine vefakâr öğretmene yük oluruz.

Bu hizmetlerimize karşılık yıllık ölçüülü ödenegimiz vardır. Bu yıl okullar açılılı dört ay oldugu hâlide bizlerde bu zaman içinde çocukların rizkünden kezerek cebimizden hâzadığımız paralarla görevimizi yapmağa çalıştık. Bu görevlerimize karşılık olan yolluklarımıza alamıyoruz. Başka bir emri ile okulların arzusunu ile maas haric bütün ödemeler durdurulmuştur. Devlet açısından bizim emeklerimiz mi kâsihâne? Yaptığımız mûraasaflar hiçbir netice vermedi. Devletten sadaka değil hizmetlerimizin karşılığımı isiyoruz.

Çogumuz bu görevi yapabilmek için borçlandı. Yarın borçlularla alacaklarım kanunu ile alabilelim. Fakat biz kırılan haysiyet ve serefimizi nereden alacağız?

Radyo konuşmalarında görevliler feragat ve fedakârlık istemek kolay, karşılığımı vermek mi zor? Emeği ile geçenleri başkalarının istismarı az geldi de Devlet Baba da mı ortak oldu?

İste enek ve karşılığı
İste bugünkü «Devlet Baba».

T. SUAT ÇAĞA
(İlköğretim Müfettişi -
BURSA)

Unutulmuş bir mesele

1946 senesinde Ziraat Kanunu 4486 nci maddesi gereğince Türkiye de memleket ziraatçılığının modernleştirilmesi kaygusu ile Teknik Ziraat ve Bahçevâncılık okulları açılmıştır. Bu okullardan 1946'den beri onbinler üzerinde Teknik Ziraatçı mezuni olmuş, bu teknik meslektaşlarımız kendi ziraatçılık mesleklerine

yalanızda santimetresi 25 T.L. dir. İLAN: 1, 2, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel târifeye ve pazarlığa tâbîdir. Devamlı çıkışacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılabilir. İlânlardan dolayı hiç bir meşâliyet kabul olunmaz.

Nazif DURSUN

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüpoglu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdürü: DOĞAN AVCIOĞLU

YÖN

İDAREHANE: ZİYA GÜKALP CADDESI

28/1 Yenicehîr - ANKARA

Sokağı: 32 Çağaloğlu, Posta kutusu 512 - İstan-

bul, Tel: 22 95 70 ★ Dizilipli basıldığı yer:

VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.S. -

İSTANBUL

Yıllık (57 sayı) 50 T.L. altı aylık (26 sayı) 25 T.L., Üç aylık (13 sayı)

1953 12.50 T.L.'dir, yıl için özel indirimli

abone tarifesi: Yıllık 40 TL, altı aylık 20 TL,

Üç aylık 10 T.L. dir. Yurt dışı abonelerinde posta

büreti tutarında hâfe yapılır.

ZAM KİNO'S !...

BAKİS

İş haklarını koruyan her bir Anayasa yaptı. Bu hakların käğıt üzerinde yazılmasına kimse izin vermedi. Fakat sırı bu hakların kullanımına gelince, hükümete ve işveren çevrelerinde kıymetler kopuyor. Aktif sendikalar arkadaşlarının da işe alınmasını sağlamak amacıyla, büyük bir olgunluk içinde grev yapın Kavel işçilerine tahammül edemiyoruz. Bir kısım basın, kamu oyunu işçiler aleynine kıskırtmak için elinden geleni eylemüyor. Hükümet sendika liderlerine tehditler yağdırıyor: «Yok efendim, tarih varmış. Tarihçi sendikacılar, işçiler kandırıyorlar. Bunu tevkif edilmeliyim. Pis komünistlerin kafaları kırılmış, işçiler neden Bakanlığa başvurmadılar da grev yapınaya kalkışmış v.s.»

Manzara bu. Sanki ne yapmış Kavel işçileri? Kavel işçileri sadece ve sadece Anayasasının tanıldığı bir hakkı kullanmışlar. Aktif sendikalar arkadaşlarının kovulmasını önlemek amacıyla, tam bir dayanışma ve olgunluk içinde greve boykutmuşlar. Aktif sendikaları uzaklaştırarak, işçiler kuzulastırarak, isteyen işverenin yeni işçi almasını önlemek maksadıyla da, grevciler fabrika önünde meeburen ekmeklerinin bekçiliğini yapmışlar. Bu soğukkanlı-bekçilik işverenin «arı işi» kullanmasının önleneceğini kanun hükümleri mevcut olmadığı müddetçe, grev hakkının kaçınılmaz bir sonucu. Başka türlü grev hakkını kullanmak mümkün değil.

Buna karşılık, işveren ne yaptı? İşveren, Anayasa tarafından tanınmadığı ve movejt kanunları tarafından yassıklandığı halde, grevi bozmak için, işveren konfederasyonunun da desteğiyle, lokavta giderek, fabrikayı kapattı.

Kanunsuzluk ortadır. Maksat da ortada. Maksat, ilk yürügü indirerek, işçi hareketlerini daha işin başında ezmek ve bu hareketlerin gelişmesini önlemek. Ama bu konulara yüzde yüz akyar davranışa ses çikan yok. «Anayasa lokavt hakkı tanınmayor ve bugünkü kanunlar lokavt yasaklığı» diyen yok. İşverenlerin mutlaka gaço ekmek yolundaki dikta tutumunun, işci ve işveren münasebetlerinde, bütün

toplumu rahatsız edebilecek sert çatışmalarla sebebiyet verebileceğini hesaplayan yok. Anayasasının 36 metin maddesini hatırliyorsak, «Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olmazı fikrini savunan yok, ileri fikrili tanınan bir Çalışma Bakanı bile, işçilerin pişenin haksız sayan sözde strefetmekten çekinmiyor. İşverenlerin kanunsuz davranışına ses çıkartmak kimin haddine... Büyük iş çevrelerinden gelen reklamlarla beslenen rotatif kralları ise her türlü çökelleriyle işveren çevrelerine bağlı oldukları için, işçileri haksız yere isten çikarmaya dünden hazır...»

İşte böyle bir zihniyetle, grev ve toplu sözlegme hakkını tanımış bulunuyoruz. İlk önemli işçi hareketlerinin görüldüğü 1908'den itibaren 55 yıl geçtiği halde, hâkim çevrelerin zihniyatında en ufak değişme yok. Bu değişimden zihniyetle, ileri anayasa arasında derin bir uçurum var.

1908 İşçi

Hareketleri

Bu bakımından Hüseyin Avni Sanda'nın «Türkiye'deki 55 yıl önceki işçi hareketleri adlı» ufak broşürü, ibret verici örnek erde dolu: 1908'de Abdüllâhîm devrilmiş, herkes «Hürriyet, Adalet, Müsavat» şarkıcılarını haykırıyor. Hocalar papazlıklar «Kardeş olduk» diye öpüşüyor. «Geceler gündüz dans türkleri söyleyen».

Bu kardeşlik havası içinde o tarihlerde «tâtilî eşgal» ismi verilen grevler basıyor. Grev dalgası, Rum ilinden Anadoluya doğru yayılıyor. Grevler, Anadoludaki pamuk işçilerini, Anadolu ve Rumeli de iyyollarının memur ve işçilerini, İstanbul'da ki tüfür ve deniz işçilerini de içine alacak kadar genişliyor. Yerlerine yeni işçi alınmasını önlemek amacıyla, pamuk fabrikalarında işçiler oturak grevi yapıyorlar.

Grev dalgasıyla birlikte, yerli ve yabancı sermayede telâs basıyor. Yabancı şirketlerin müdürüleri, Bâbûaliye koşuyorlar. Hürriyet, Adalet ve Müsavat şarkıları derhal unutuluyor. Yetkililerin kasları gaçılıyor. Bir kısım Basın, bugün olduğu gibi, işçiler aleynine yayılmış ateşine geçiriyor. İkdam gazetesine göre, grevler «âde-

ta bir salgın hastalık haline» gelmiştir. Grevler, memleketimizdeki sanayi, yabancı sermaye ile kurulduğu için, malli itibârımızı koramus, şirketlerin hisse senetlerinin değerini düşürürüm. İstanbul Ticaret Odası gazetesi ise, verli işçilerin yabançı işçiler seviyesinde olamayacağı şerekcisiyle, grevlere karşı çıktı. O devir işverenlerin görüşlerini yansıtan İstanbul Ticaret Odası gazetesi, Türk işçisinin haklarını reddetmek için ileri sürüdüği gerekeceğine okumaya değer: «Seviyesi hâkimin müdafası ve muhafazâdaki kudreleri bizimkile kar kat fâlik olduğundan, yerli ameletin politika manevrâclarına kolaylıkla kapılacakları derkâr bulunduğunda esebî ameleti dereccelerinde talebâtta bulunmalrı (yabancı işçiler gibi iştekerde bulunmaları) gayri râzidir.»

Bâsim bu tepkisi ve şirketlerin işçileri hadlerinin bildirilmesi için Bâbûaliye komşuları üzerine, hükümet harekete geçiriyor. Zaptiye Nâziri Sami Paşa, «Hükümeti seniye ile ahalinin menfaâine irâzî mazâriats ettiğî gerekçesiyle, grevleri bastırıyor. Tâtilî eşgal (grev) kanunu, yeni baştan değiştirilerek, sendika kurulması bâle yâzaklanıyor.»

1963 te

1908 zihniyeti

Kavel olayları 55 yıl önceki zihniyetin bugün de değişmeden yaşadığını gösteriyor. Yalnız Türkiye bugün, kapitalist gelişmenin çok daha ileri bir safhâsında, Kavel grevinin bütün işçi teşekkülerince desteklenmesi olayının da gösterdiği üzere, işçi sınıfı eskisinden çok daha güçlü, çok daha suurî ve demokratik haklarını kullanmaya azımlı. Bu sebeple, 1963 yılında işçi dâvalarının 1908 zihniyetiyle ele alınması, arzuulanmayan keskinlikte sınıf çatışmalarına yol açmaktan başka sonuç vermez. Artık fabrika kapatmakla ve tehditlerle işçi ler kuzulatılamaz, işverenlerin uzun vâdeli menfaatlerini gözönünde tutarsak, kisa

vâdeli menfaatlerinden fedâkârlık yapmaları ve demokratik gidiş ayak tutumaları lâzım. Hükümetin ve uyruk işverenlerin bu yolda çaba göstermesi gereklî. Ne var ki son Kavel olaylarında, böyle bir uyaniş belirtilerini göremedik. Hükümet, târikçel arâma ve sendika liderlerini tevkif etme tehditlerine başvurmayı zeline getirmemişti. Eğer İstanbul Valisi ve Emniyet Müdürü, olgun idare adamlarına yakışır şekilde davranışmasaydı, olaylar çok daha büyüyebilecekti.

İşveren konfederasyonu ve fabrika yöneticileri ise, Kavel grevini, kuvvet denemesi için fırsat sayılır ve lokavt suçunu işlemekte mahzur görmediler.

Lokavt, samâdiği gibi, işci görevine muvâzi olarak tanınan bir patron grevi deildir. Lokavt, işverenlerin elinde grevleri önleme ve bozma vasıtadır. Bunun için dir ki, grev hakkının yanı sıra lokavt hakkı da tanımak, bir elle verilen, öbür elle geri almayı çalismak demektir. Nitelik yâni Anayasa, grev hakkını tanırken (madde 42) lokavt hakkından söz etmemiştir. Ayriye Anayasa, çalışma hakkını (madde 42) engellemektedir. Fabrika kapularını kapa yip çalmak isteyen işçileri kapı dışarı etmekten ibaret olan lokavt, çalışma hakkı la de tezat halindedir. Grev ise, daha iyi şartlarla çalışma talebinde başka bir sey değildir. Bu sebeple yeni grev kanununda lokavt yer vermek, Anayasa'ya aykırı bir davranış olacaktır. Yetkili makamlar, bugünkü mevzuata göre de suç olan lokavt önleme ve cezalandırma durumundadır. Fakat bu suç, bugün fitursuzca işlenebilir ve işçilerle karşı kanun maddelerini zorlamaya keliksan ilgilipler susuyorlar.

Kapitalist kalkınma yolunu seçen az gelişmiş bir ülkede, işçi ve işveren müna sebetlerinin âhenkî şekilde yürütülebileceğini iddia eden devlet adamlarımız, hiç deâle tarafsız hakem rolünü oynamayı becermemi ve 1901 yılında yâşyan işverenleri 1963 yılında getirmesini bilmelidir.

Doğan Avcıoğlu

Kavel grevi

Hükümet, Sendika liderlerini tevkif ettirmek istedi!

İlhan Selçuk

Kavel grevinin anlamı

Bir Kavel fabrikası olayı var. Kavel fabrikası dediginiz 150 - 200 işçi çalıştırılan küçüçük bir iş yeridir. Bu küçüçük iş yerinin işçileri YÖN okuyucularının çok iyi bildiği bir büyük dayamışmanın örneğini bütün Türkmenin gözleri önüne serdiler.

Bu örnek, halkoyunda gürültülü yankılar uyandırmıştır. Bu sonda Kavel işçileri hakkında ileri gelenleri ölücü veya yerli pek çok yazı yazılmıştır. Kanunların çeşitli maddelerini ileri sürüp işe renerin veya işçilerin hakkı olduğunu pek büyük celâdetle savunanlar olmuştur. Doğrusunu isterseniz ben Kavel grevinin gerçek anlamını bütün bunalımlardan ötede bir küçük olayla anladım.

Bu haftamın başlangıcında Pazartesi günü çalışan gazetenin Yazı İşleri Müdürü bir elinde bir liste, öteki elinde madeni ve kâğıt bir sürü para ile odama girdi ve sordu:

— Kavel işçilerine yardım etmek ister misin?

— Tabii.

Yardımın vazife olduğu enlar bir başka zevki vardır. Babu ailenin fikir işçileri, Kavel işçilerine dostluk eflerini uzatıyorlardı. Bu eflerin birleştiği yerde çalışanların şurunun harareti duyulmaktadır.

Bu dayamışmanın ne demek olduğunu anlamak için üç yıl önceki Türkiye'ye bir göz atmak yeter de artar. Türkleyede emekçi şurunun serpilip gelişmesi mucizeye benzer bir sürede gerçekleşmektedir.

Bakınız: Daha dün bazı çevrelerin adam yerine bile koymadığı bir takım vatandaşlar, birdenbire memleket hayatında birinci plana çıkan hareketlerin öncülerini oluyorlar. Kavel işçileri kimlerdir? Ve eger üç yıl evvel böyle bir harekete girişselerdi, bütün bir memleketin çalışanlarını arkalarında bulacaklar mıydı?

Kavel işçilerinin davranışlarını değerlendirmek için ikinci Cumhuriyetin Anayasasına aykırı cılız bir sürü kanunuñ madde üzerine tutunmak istemiyoruz. Hâdise tarih perspektifinden önemlidir. Sosyal hayatımızda emekçi şurunun bükülmeye bir inala, sınıdiye kadar kendisini hice saymış olanlara tamgasıdır.

Bu olayda asıl gürültü ve asıl telâş ise işveren kesimlerinde patlak vermiştir. Devletin kuvvetlerini işçilerin listesine saldırtmak isteyenlerden tutunuz, yüz kişilik bir grevin portresinde memleketi anarsıyla götürecek bütük ayaklanmaların kibetlerini görenlere kadar kimleri gecelerin uykusu tutmadığı ortalarla dökülmüşdür. Türkmenin yedi bir devrinin esigidinde olduğunca anıtları yanar, kavşamalar, şıkkınlık içindedirler.

Ama yavaş yavaş her şeye alısanlardır. Halkı, İşçiliyi, ırqat emir kullugundan ötede bir vatandaşlık sıfatına hâlik görünen Osmanlı aristokrasisinden ve geleneklerinden kalma haksız asabyetler tedaviye muhtaçtır. Memleket hâlik sahiplerinin hasları aranmaya başladığı andan itibaren yükseller. Biz Türk İşçisinin Türk İşvereninden çok daha şurur ve idrak sahibi olduğu na inanıyoruz. Bu büyük sağduyunun ikinci Cumhuriyetin Anayasasında yazılı hakları dikkatle kullanması tek çıkış yolumuzun ümîterini yaratacaktır.

Kavel grevinde dikkatinizi çeken noktalar bunlardır. Şimdi çok iyi biliyoruz ki, bol ücretli hukukcular İşçi hareketini didik didik ettilerini kanunları maddelerinde suçlamaya çalışmaktadır. Bu işin sosyal anlamından uzakta kalan küçük yandır. Kavel grevi üç İşçinin ferdi çıkışlarında ölçüldüğü zaman insanları büyük yanılmalarla götürecekler. Ama her zamanki gibi bu yanılmaların kendilerini çok bilmis addeden kudret sahiplerini kurtulacaklarını da sanmıyoruz... Mukadder sonucu:

Siz bu mukadder sonucu ister Türkmenin tallî deyiniz, ister tallıslılığı...

Kamu oyuna hemen bütün bir basın tarafından, hakları olan yılbaşı ikramiyelerini alamadıkları için mahkemeye gidecekleri yerde greve başlayan işçiler olarak takdim edilen Kablo Fabrikası işçileri, tartışılı savunalarına geçen hafta boyunca da devam ettiler. Karşı taraf, yani işverenler ise haftanın başından son günlerine kadar, kamu oyundaki havayı işçilerin aleyhine çevirmek için ellerinden gelen her türlü marifeti gösterdiler.

Bazı gazetelerin başyazısı süturnlarında, fikra süturnlarında bimbîn yalanla bezenmiş yazılar çıktıktı. Çalışma Bakanından başlayın, derece derece en küçük polis neferine kadar herkes işçiler aleyhine kıskırttılar. Bir gazete patronu, varoluşlu sırasında edindiği hukuk bilgisi ile Kavel işçilerinin grevinin kanunsuz olduğunu yazdı, daha doğrusu yazdı. Bir başka patron yazdı, Anayassamın grev hürriyeti getiren hükümden yürürlükte olmadığını kabûda dökecek kadar eceret gösterdi. Bu basının tödü patronlarına göre, işçilerden kovalan sendikaların tekrar işe alımlaşınca yapılan grev kanunsuz, usulüsüz ve bunlar iddetle bastırılmış, dağıtılmıştı. Kendileri sadece sahî çığları uğruna bir takım hareketlerini gizlediklerini işin işçilerin haksız olarak kovalan arkadaşlarının tekrar işe alınması uğruna grev yapabileceklerine bir türde ihat mal vermiyorlar ve meseleyi, ırkamîyelerini alamayan işçilerin bir feveranı gibi göstermeyeceğini söyleyordı.

Memleket galâmına adı attırdı, fagizmin savunuculuğunu yapanların târikeleri, Emniyet Müdürü Necdet Uğur ve Vali Niyyazi Akyazı iyi niyetli idarecilerin gayretlerine rağmen, daha alt ve daha üst kademelerde yankıuna göstermede geçmedi. Çarşamba günü sabahı Kavel Fabrikası önünde kümelenen grevi işçileri, «Komünist bünâz, bünâzı dağınma» sloganları ile dağınma naraları ile dağınma teşebbüs eden iki yıldızlı komiser Murat Naimoğlu, elinde tabancası olduğu hâlide grevlerin devâne yürüyünde grevin ilk meşvesi

olayı çıktı. Kapı önünde haklarını beklemek için kümelenmiş 220 işçi, tabanca kabzaları, coplarla tipki 27 Mayıs öncesi günlerin havası içinde daşkılmak istendi. İstanbul Cevik Kuvvet Emniyet Amirî Zeki Tumar, yâzda kâzâz polisin tabanca kabzaları ile işçilerin üzerine atılmıştı, kenar dan hissiz seyretti işçiler. «Biz Komünist dekili, ekmeğimizi bekliyoruz» diyeceklerdi. Polis müdahale etmiyor, ama dağınık yolda 220 kişi idiller. Sunurlu işçiler, polisle mücadele etmekten dikkatle kaçındılar. Bir zamanlar Zeki Şahin'in pek benzeven iki yıldızlı komiser Murat Naimoğlu'nun ve onun havasına giren siç bes emir kulu polisin tabanca kabzaları, copları işçilerin kafasına gizlendi. İşçilerden Alişâddîn Zorlu, başının ve yüzünün multîl verilerinden tabanca kabzası, darbelerle ile ağır yaralandı. Ahmet Açıç, Sefer Mert, Ali Kayalı, Nuri Coşkun, Mehmet Tunç, Osman Çelik, Garip Zorlu, Süleyman Seyrek çeşitli yaralar aldılar.

Polisin açık ve seçik tecavüzi yirmi dakika sürdü. İşçiler genelde dağılmışlardı. Ekmeğelerini beklemeye devam ettiler. Ertesi günd malam gazetelerin ve onların işverenlerin toplu ortaya çıktı. Olayda dokuz işçi ve bir de polis yaralandı. Amanu gazetelerden biri olayı, işçiler polise saldırdı, bir polisin kolunu kırıldı, diye verdi. Bir başkası, «Fabrikayı kırılan işçi grubu polise çatıldı, bir polis ve dört işçi yaralandı, diye bağık attı. Resim olarak da, bir zamandan şurum hâlide grevlerin devâne yürüyünde grevin ilk meşvesi

koydu. Resmin altında sunuları yazıyordu: «İstinyedeki Kavel - Kablo Fabrikasında dün işçiler polis arasında patlak veren çatışmada, Durak Söyler adında bir polis memurunun eli sıyrılmıştır. Resmdeki beş günlük rapor alan polis memuru Durak Söyler görevmektedir. Kolu kırıldığı yâzılı polis buydu!»

Olaya sebebiyet verenler kabahati işçiler yüklediler ve bir takım işçiler polis mukavemet ettiler. Ama aşağı seviyedeki polis işçilerinin bu tipik davranışları, basitle Emniyet Müdürü ve Valının soğukkanlı gözlerinden kaçmadı. Vali ve Emniyet Müdürü olaya yerine gelerek, uğradıkları naksızlığın tamiri için, yağmur ve soğuk altında bekleyen işçileri geçmiş olsun dediler. Açıka kababatın poliste olduğunu ve bir daha böyle olayların tekrar etmeyeceğini söyledi.

Ankaradaki Hükümete gelince, Kabine, hemen o akşam yaptığı olağanüstü bir toplantıda durumu görüştü. Hükümet işyerlerinin de pek çok işverenin aleyhine sahipti. Hattâ Çalışma Bakanı Bâlent Ecevit bile, arkadaşlarına, bâtin bu olayların gerisinde bir takım târikelerin yattığını söyleyecek kadar üzütsüz davrandı. Ancak Anayassanın grevi ilgilî hükümlü de göz göre göre igitmeyeceklerini bildirdi. Grev, Lokav ve Toplu Sözleşme Kanununun bir an önce Meclisten çıkarılması gerektiği de Meclisten çıkarılması gerektiği bu yolda karar aldı. Bâlent hemen sonra Mecliste bu kanunu görüşülmemesini onayladı.

Bakanlar Kurulu toplantılarında Kavel olayı görüldürken, bir takım Bakanlar, İstanbul Valisi Akyazı ile Emniyet Müdürü Necdet Uğur'un işçileri karşı çok yumuşak davranışını, bunların değiştirmesi gerektiği tezini işler sîrdîrler. Adilet Bakanı, olayın Türk Ceza Kanunu'na göre suç olduğunu, sorumluları hakkında taahhûd edenlerin işleri sürüdü. Kabineteki pek çok hükümlü da bu teze sahip çıktı. İstanbul Saverîmeva emir verildi. Başta Türk - İş İstanbul Birinci Bölge Temsilcisi İsmail Topkapı da olduğu hâle, 17 işçi liderinin zayıf târikiliği dolayısıyle tevkifleri için harekete geçirmesi istendi. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Sayıf Demirsoy'un da tevkifle tehdidi düşündürüldü. Bu hiç de yüz şartları olmayan işçi haklarının savunucusu olduğunu söyleyen Çalışma Bakanı Ecevit'in üzerine yıkamakta kimse mahsur değildi. Ne yazık ki, Çalışma Bakanı Ecevit de, «Bu işi ben yapamam demedim.

Coplardan sonra, tehditler işçilerin işi suuruluya dayanımasının böylece yok edilecekti. Ne var ki, İstanbulda 17 işçi liderinin tevkifi kararlı. Önce İstanbul Valisi ile Emniyet Müdürü tarafından itirazla karşılandı. Olayın onlar çok daha yakından biliyorlardı. Böyle bir teşebbüsün, sadece Kavel işçileri değil, artık dayanıma şururuna emin olan bâtin Türk İşçileri üzerinde doğuracağı tepkinin altından zaaten koltuk değneğiyle ve dopinglerle ayakta duran hâkimiyetin kalkmasının sözüldüler. İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Uğur'un görevinden alınmasıyla yolundaki söylentiler üzerine de, âdîrist bir idareci olduğunu gösteren Vali Niyyazi Akyazı açıkladı. «Pöyle bir şey olursa, ben de istifa ederim dedi. Böylece, Adalet Bakanlığı memuru savululara sa-

Necdet Uğur

Niyyazi Akyazı

bah kesilen tevkif müzakereleri akşam üzeri iptal edildi. Sadece Ge' ıiginin ifadelerinin alınması ile yetindi. Türk - İŞ Başkanı Seyfi Demirsoy ise, İstanbulda verdiği ve işçileri dayanışmaya çağıran demecini geri almayı reddettiği gibi, Türk - İŞ'in eyesi olan bütün sendikalarla we federasyonlara da talimat vererek dayanışmanın artırılmasını istedi.

Geride bıraktığımız haftanın son gününde kuru aşı böflerinin tam bir çökme girdigini gören işverenler, ayakta pes etmemek için Kavş olayının bir hakeme havale edilmişsi polündeki tekrifi kabul ettiler. Türk işçileri ise hak ihlallerinden o kadar emindiler ki, bizzat Çalışma Bakanı kendilerinin hakkız olduğunu, gazete sütunlarında sözüm on bir polenik vesilesiyle açıklarken, onun İstanbul'daki Çalışma Müdüründen hakem adayı olarak gösterdiler. Hakemin vereceği karara uyacaklarını bildirdiler.

Irak İhtilali ve iç siyaset

1958 yılında olduğu gibi, bu seferde, Irak İhtilali, memleketimizde bir iç politika meselesi haline geldi. A.P. «Eden bulursa gereğisinde, Irak İhtilili, Bayar'ın affı için istisnara gidiyor. Gümrükçülerin inönüye verdiği mutlulukla aynen günler yazısı» 24 Mayıs'tan sonra memleketimizde belinen ve hiçbir zaman tasfiye edilmemiş olan bu gibi yeraltı faaliyetlerinin son Irak Hükümeti tarafından, yeniden bir şenlik, yet kazandıktan guphe etmiyor. Irak Hükümeti, darbenin amansızlığından enişbet kazandığı ve başında müsbed gülleridigi mətbahede edilmektedir. Bu hâdisə Irak halkında yaratılan büyük huzursuzluğun bir netice, el olarak mədənə olummaktadır. Bugün bu hâdisenin halkımız ve başında yüksək de karsılıklı, memlekette mevcut olduğunu matematiksel birlikte hâli kalmadığımız büyük huzursuzluğın ve memnuniyetsizliğin beklenimli, yeniden bir ifadesi olarak telakkî

Ragıp Gümüşpata
Arifune...

edilmektedir. İste bu pek endüstriyel tezahür sebepleridir ki, memleketimizde devam etmekte olan huzursuzuk ve memnuniyetsizlik əmilleri üzerrne we deşvində yarınlarla huzurunun baş şartı olan uluslu siyasi af mezuuna dikkatini bir defa daha çekmeyi vaat etti.

Irak İhtilali İlahi adasının «Pek inihim tensihirin» şömek istegeni Gümüşpata İhsan, 27 Mayıs'a dülge cesap verdi: «Irak İhtilalcileri, 14 Temmuz 1958 İhtilaline ihanet edildiğini ve İstikraterlerinin 14 Temmuz İhtilalinin devamı olduğunu ileri sürecek İhtilal yapmışlardır. Bildiğimizde göre, beyannamesinde (14 Temmuz İhtilalini her tecavüzeden korumak we İhtilale müsalat olan cümləler yok etmek) ten bahsetmişlerdir. Görüldüğün ki Irak İhtilali hareketi şebeğinin özü budur.

Türkiyede ise, 27 Mayıs İhtilalinin sözünde durmadığı değil, bu İhtilalin intikamını alınmak istegen siyaset sahiplerine yüz verildiği iddiasının derin huzursuzlukları vardır.

Irak İhtilali die politikamızın tekrar temel konularından biri hâline gelirken, Iraka İhtilalinin yüz hândiz anılmış değil. Irak İhtilali Nâzır sosyalizmine mi ya, nelecek yoksa Suriyede olduğu gibi büyük sermayeye we toprak

şalarına tâvix veren bir yol mu tutacak, kesinlikle bilinmiyor. Bilinen, inglez söyleşisi Bevan'ın çok yakın arkadagi olduğu söyleyen Dışişler Bakan: Talip Hâse, yin Sebib'in, «Târum reformunun uygulanmasında enerjik davranışım, servetin dârdât sekilde paylaştığım ve özel sektör hareketlerinin de geliştiğineceğini söylemiştir. 28 yaşındaki Devlet Bakan: Hazırın Cevat da, «Gençlik me, bugünkü petrol anılgılarını değiştirmek için mütakkereleri etriyileceğini açıkladı.

Bütün bunlar İhtilâlin sosyal yönü hakkında kesin bir fikir edinemeye yetmedi değil. Bu arada, insan haklarına inanan hiçbir kimseyin tasvip edemeyeceği vahyi bir komünist avı sırf gidiyor. Bu sosyalistler, komünist etkisi altında her türlü siyasi râkiplerini de temizliyorlar.

Polaris oyunları

A.P. Ajansının Washington'dan bildirdiğine göre; Nisan başlarında polaris denizciatları, Türk II. mührlerini ziyaret edeceknis. A.P. ziyaret maksadını, kaldırılan Jupiter füzelerini yerini daha modern silahlarla değiştirmek Türk'e göstermek olduğunu söylüyor. İtalyan Hükümeti ise, yaklaşan sezonlarda böyle bir ziyareti reddetmiş; Halbuki Türk'ye olduğu gibi İtalyada da Jupiter füzeleri saklımektedir.

Bu haber Türk Hükümetinin, Jupiter gitte, polaris geldi tezine, coşkuya bir destek aradığını gösterdi. Ama, bu tip gösteriler, gereği degil. Amerika, İngiltere ve Fransa'nın dışında, hiçbir NATO memleketine polaris vermeye yettiğin, NATO'ya verilecek polarislerin mürettebatının da birkaç NATO memleketinden seçilenin düşünülmeli. Türkiye bu memleketlerin dışında.

Altı ay içinde genel seçim!

İnönü, C.H.P. yöneticilerine 6 ay içinde genel seçimlere gideceğini açıkladı. İnönü, «Artık ne tahammüfüm, ne de takvim kaldi. Tüfek etmem de doğru olmaz. Seçim yapacağım. Kararı millet versins dedi.

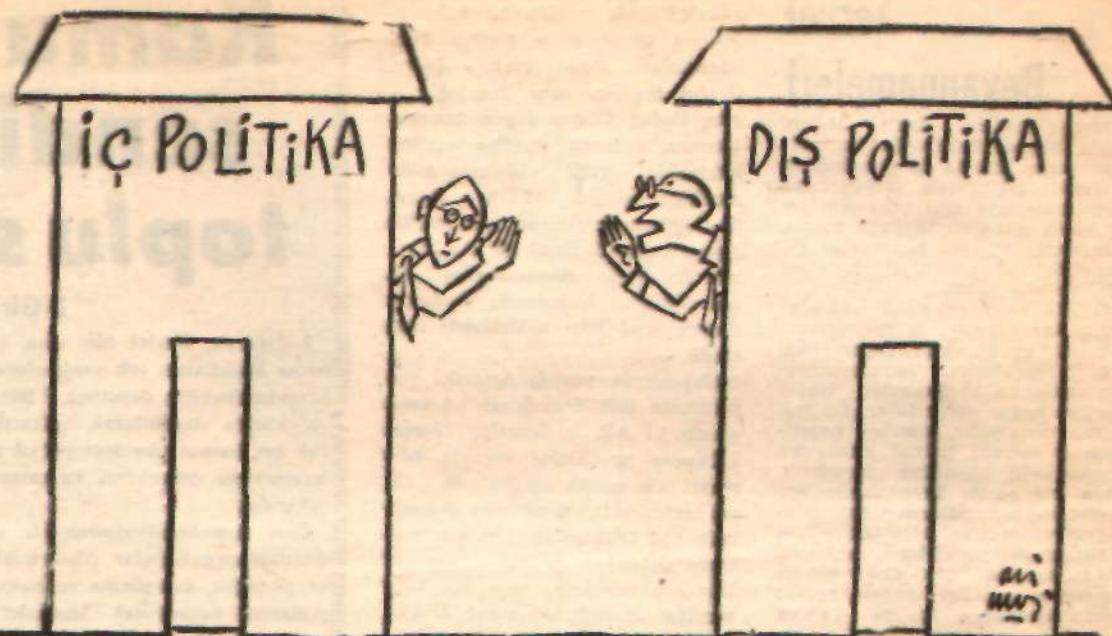
Kulaktan kulaga fisildanan seçim haberleri, tabii ki koalisyon içinde bir bomba gibi patladı ve istifa ederken istifilerden çok daha testri oldu. Özellikle gödesiz kalan CKMP, ve tıpkı bir Doğu Partisi hâline düşmekten kurtulmaya çalışan YTP, Gizerinde, bu sürpriz haberin etkileri görüldü ve târum vergisinde verilen tâvixler sayılmasa, vergi tasarruları Mecliste değişiklige uğramadan geçti. Sındırı sıra, Kâyerinin tamamen boşaltılması meselesine geldi. A.P. ve YTP, Bayarı kurtarma şerfini kapmak için getin bir mücadele hâlinde. İnönü ise, af istismarlarının planlarını boşa çıkartma çabasında.

Bu arada, Meclis Senato seçimlerinin sonbaharda yapılması konusunda kabul ettiği hâle, Senatosun İlgili komisyonu, A.P. İlker'in de istikrâyle, seçimlerin 1964'te yapılmasını görüşünü benimsedi.

Irak İhtilâlinin İlahi adasının «Pek inihim tensihirin» şömek istegeni Gümüşpata İhsan, 27 Mayıs'a dülge cesap verdi: «Irak İhtilâlcileri, 14 Temmuz 1958 İhtilaline ihanet edildiğini ve İstikraterlerinin 14 Temmuz İhtilalinin devamı olduğunu ileri sürecek İhtilal yapmışlardır. Bildiğimizde göre, beyannamesinde (14 Temmuz İhtilalini her tecavüzeden korumak we İhtilale müsalat olan cümləler yok etmek) ten bahsetmişlerdir. Görüldüğün ki Irak İhtilali hareketi şebeğinin özü budur.

Türkiyede ise, 27 Mayıs İhtilalinin sözünde durmadığı değil, bu İhtilalin intikamını alınmak istegen siyaset sahiplerine yüz verildiği iddiasının derin huzursuzlukları vardır.

Irak İhtilali die politikamızın tekrar temel konularından biri hâline gelirken, Iraka İhtilalinin yüz hândiz anılmış değil. Irak İhtilali Nâzır sosyalizmine mi ya, nelecek yoksa Suriyede olduğu gibi büyük sermayeye we toprak

YAZISIZ

Konsorsiyum

Bu yıl 150 milyon Dolar civarında dış borç ödemeye durumunda bulunan memleketimiz, 1963 yılı için 221,5 milyon Dolarlık dış yardım sağlayabildi. Mayıs'ta bu miktardan biraz fazla artacak. Ne var ki sağlanan krediler, aynı zamanda altında yatan memleketimizde de borçlanılarak kullanılmıştır.

Bu haber Türk Hükümetinin, Jupiter gitte, polaris geldi tezine, coşkuya bir destek aradığını gösterdi. Ama, bu tip gösteriler, gereği degil. Amerika, İngiltere ve Fransa'nın dışında, hiçbir NATO memleketine polaris vermeye yettiğin, NATO'ya verilecek polarislerin mürettebatının da birkaç NATO memleketinden seçilenin düşünülmeli. Türkiye bu memleketlerin dışında.

Bu durumda öndümzdeki bir kez yıl içinde dış borç yükümüz bir hayatı sıkıştırıcı olacak. Böylece, hükümet, kasa vadeli borçlulardan kâgınacağı ilan ettiğü hâle, bugün kurtarmak için, yarıni tehlîke atmak zorunda kalmış bulunuyor.

Hükümet, gidiş durumu az çok kurtarmak maksadıyla, Konsorsiyumundaki töplü görüşmeleri yemini etti. İlk görüşmelerde yolumu deneyenek Bagbag'a müzakereelerde, bizi Avrupalı dostlarımız yu- muşatılabileceği umuluyor.

141 ve 142 meselesi

Anayasanın tam olarak uygulanmasını kendine dava edinen Türk Edebiyatçılar Birliği'nden Genel Kurul toplantısında, Anayasa'yı aykırı kanunlar üzerinde uzun tartışıldı. Sanatçılar, «Anayasa'yı aykırı kanunlarla sanat olmasa düşünceleri. Bu makasın genel kurul, bütün antidermokratik kanunların kaldırılması konusunda Başkan Gürsel'e tel-

grafia müraciat etmek ve ayrıca Hükümet İlgiilleriyle de konuşmak üzere Ankara'ya üç kigilik bir heyet göndermek kararını aldı. Birlik mensupları ayrıca, ellerinde dövizlerle bir yürüyüş yaptılar.

Bu arada, Ankara Senato Ni-yazi Ajansının İhtiyaçıyla Anayasa Mahkemesinde iptal davası açılmıştır. Hükümet, kazanan Türkiye İşi Partisi de son hazırlıklarını yapmakla meşgul. Türkiye İşçi Partisi, özellikle 141 ve 142'nci maddeler üzerinde duruyor. Bu maddelerin iptali için, Partinin tekil ettiği bir komite 290 sayılık bir gerekçe hazırlayıp, Mayıs'ta bu maddeleri, biraz fazla daha artıracak. Ne var ki sağlanan krediler, aynı zamanda altında yatan memleketimizde de borçlanılarak kullanılmıştır.

Yardumunun aneak 100 milyon Dolar kadarı, uzun vadeli ve düşük faizli kalkınma kredisini nitelendirdi.

Geri kalan 121,5 milyon Doların 50 milyonu, Avrupa Para Anlaşması Kurulu ve 21,5 milyon Dolar Para Fonu tarafından kârgânlâlıyor. Anayasa Mahkemesi, 141 ve 142'nci iptaline karar verince, hükümet, bu maddeleri, komünizm ve fasizm sarahatla târif ederek, Anayasa'yı uygun şekilde yeniden düzenleyecek. Tabii ki, Meclis'te bir takım menfaat grupları, 141 ve 142'yi tekrar kusa geviremek için ellerinden zelâde skandalı ihâlatla adıyla meşhur olan bir kez yıl vadeli ve yükseliş fazla İhraç garantileri.

Yardumun aneak 100 milyon Dolar kadarı, uzun vadeli ve düşük faizli kalkınma kredisini nitelendirdi.

Eskişehir'de hükümet, 141 ve 142'nci maddeler konusunda pek hassas davranıştı. Nitekim en son Cumhuriyeteki mitsabaka yazarı dolayısıyla, Sağlık Bakanlığı İstanbul Depolan Müdür Muvâvi Sadi Alaklıg, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, Türk Ceza Kanunu'nun 142'nci maddesinin Anayasa'yı aykırı olduğunu ileri sürdü. Alaklıg'ın sözleri şu: «Yükardan beri sosyalit düzeneeli olduğumu belirttim. Sosyalizmin Türk Ceza Kanunu'nun 142'nci maddesine tecizyesine imkân yoktur. Esasen ben bu maddesi Anayasa Hükümlerine ve 1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Beyannamesinin 19'uncu maddesine aykırı buluyorum. Ama mahkeme, bu görüp katılmadı. Mahkemenin kararında, «T.C. K. nun 142'nci maddesinin Anayasa'yı muhalif bulunduğu yerindeki iddiamın ciâdi olduğu kanaatine varılmışından sâlikardan L. Sadi tarafından herârâlür ta-

libin reddinesi deniyor.

Bu arada C.H.P. grubu da antidermokratik kanunlar listesini hazırladı. Yalnız bu listede 141 ve 142 yok. Öyle anlaşılıyor ki C.H.P. yöneticileri, antidermokratik kanunlardan pek C.H.P. mallarını alımmasıyla ilgili kanunun kâmen iptaliyle mesgul. Yöneticiler, Ulus mathâasını ve İş Bankasını ele geçirmeye sevdâsı peşinde. Türkiye'nin Ziraat Bankasından sonra, en büyük mallı kuruşu olan İş Bankasını ele geçirileceğini söyleyebilir. Şimdiki hâliyle Yöneticiler İş Bankasından pek memnun değil. Genel Müdür Boğaziçi Yüzbaşı'nın fazla söz dinlemesine tatumu, C.H.P. yöneticilerini sinirlendiriyor. Ataturk'ün hisseleri partije maledilirse, bu sınır bozucu durum, ortadan kalkmış olacak...

Koalisyon Cilveleri

Millet Meclisi İçişleri Komisyonu Başkanlığına gizli oyla ve oybirliği ile segilen CHP, İzmir Milletvekili Osman Sabri Adal'ın başkanlığında geçen hafif içinde İlraza yaradı. İlraza YTP'den gidiyor. YTP, Grup İdarecilerinden biri, CHP Grup İdarecilerine, daha önce bir anlaşma gereğince, maddeyi ki İçişleri Bakanlığı CHP'lilerdedir, o hâle bu başkanlığa sit komisyon başkanlığı bir başke partiliye atılmadı demisti.

CHP'nin Koalisyonas dört elle sarılmış bir takım yönetici, bu İlraza YTP'den daha fazla sahip gitip, Osman Sabri Adal'a, komisyon başkanlığından gekilmesi için israa bağışıklarında, Adal tarafından oldukça zert bir şekilde tercih edildiler. Bunun üzerine Başbakan İhsani bizzat Adal ile görüştü. Lâf arasında ona, «komisyon başkanlığından gekilen iyi olur» telkininde bulundu. Ama en azından kendisi kadar sık soğan olan Adal'dan ummadığı bir cevap aldı. CHP'nin gidigidinden ve takip ettiği yoldan duyduğu memnuniyetsizliği söylemekle bir de pekince davranışının ak soğan Adal, İhsâni, «Pâsam, siz böyle küçük meselelerde uşragın, sizin uşragacığınız daha büyük işler var, biz bunu kendi aramızda hâlederiz» dedi.

İçişleri Komisyonu Başkanı daha sonra, Millet Meclisi koridorunda CHP Grup Başkan vekili İbrahim Öktem'i yakaladı ve ona, «benim arkadaşlarımın teveccühi sonunda oybirliği ile seçildiğim komisyon başkanlığından istifamı isteyormuşsunuz, böyle niyetim yok. Ama isterseniz, partiden istifamı vereyim de koalisyonumuz kurtulsun» dedi. Öktem öylesine telâşlı da ki, kendisinin zâla ve asia böle bir sey söyleyip istemediğini ifade igeri ne yapacağını bilmemi.

Neticede, Osman Sabri Adal, hakkı olan İçişleri Komisyonu Başkanlığına kâldı.

Türk Edebiyatçılar Birliği İstifâhâlîn yürüyüşü
Anayasanın tam uygulanmasını istiyorlar

Oğretmenler yürüyüşü

Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu Başkanı Şükrü Koç Ankara'da düzenlenen «Eğitim Mitingi»nin omaçlarını açıklıyor:

— 20 Şubat Çarşamba günü Ankara'da yapılacak olan mitingin amacı nedir? Ne yapmak istiyorsunuz?

— Türk öğretmeni椭 yıldır ilk olarak mesleki dayanışma gururu içinde eğitim meselelerini kamu oyuna duyurmak için topluluğa bir miting düzenlemeye karar vermiştir. Mitingin düzenlenmesi arzuu sunulduğu veya heri sırılsıklıkla gibi Federasyon Genel Merkezinin yukarıda ağı kabul ettirmek istediği bir arzu değildir. Tam aksine, istek aşından yukarıya doğru bir tazyik şeklinde olmuştur. Federasyon Genel Merkezi, gye derneklerin sesini duyma talebinde sadece bir organizatör olarak görev görmektedir.

— Mitinge ne kadar öğretmen katılmak? Milli Federasyonun destekleyen derneklerin yanında desteklenenler de var mı? Gerekeleri nedir?

— Federasyonumuza bağlı öğretmen derneklerinin sayısı 317'dir. Federasyon yönetiminin başına biz getirildiğimizde, bu derneklerin sayısı 242 idi. Son zamanlarda ise katılımlar bir çığ gibi büydü. 317 dernekten üçde kalan böyle bir miting tertenip, mesleki iştemenin seviyesini düşürmek istedigidi bir arzu değil. Tam aksine, istek aşından yukarıya doğru bir tazyik şeklinde olmuştur. Federasyon Genel Merkezi, gye derneklerin sesini duyma talebinde sadece bir organizatör olarak görev görmektedir.

— Mitinge ne kadar öğretmen katılmak? Milli Federasyonun destekleyen derneklerin yanında desteklenenler de var mı? Gerekeleri nedir?

— Federasyonumuza bağlı öğretmen derneklerinin sayısı 317'dir. Federasyon yönetiminin başına biz getirildiğimizde, bu derneklerin sayısı 242 idi. Son zamanlarda ise katılımlar bir çığ gibi büydü. 317 dernekten üçde kalan böyle bir miting tertenip, mesleki iştemenin seviyesini düşürmek istedigidi bir arzu değil. Tam aksine, istek aşından yukarıya doğru bir tazyik şeklinde olmuştur. Federasyon Genel Merkezi, gye derneklerin sesini duyma talebinde sadece bir organizatör olarak görev görmektedir.

— Mitingin düzenlenmesine en gel olmak isteyenler oldu mu? Bilişsiz siyasi partiler bu konuda herhangi bir davranışta bulunmadı mu?

— Eğitim mitinginin politika II uzaktan yakından hiçbir ilgisi yok. Biz öğretmenler olarak, sadece sahbi meselelerimiz için sokağa dökülen insanlar değiliz. Ama biz gye derneklerden gelen baskı ve çağrıları dizerken böyle bir mitingi organize etme kararını aldığımızda, elbette ki telşiananlar oldu. Bunun başında da, meselelerin daima kararlılıkla kalmamasından fayda uman statikocular vardı. Sa-

yon Milli Eğitim Bakanı da böyle bir mitingin tertenipinden çok fazla memnun olmuş göründüyor. Bakanlıkta ve bakanlığa yakın çevrelerde Cahit Okurer, Nihat Akay, İhsan Ataöv, Şadi Pehlivanoglu, Selahattin Arıkan, Ercan Kocaturk, Turgut Can, Mustafa Cura gibi bazı sahalar mitingi sabote etmek için hayatı gayret gösterdiler. O kadar ki, yüzbin yakın öğretmen, hem de Türk öğretmenini temsil eden Federasyonu komünistlik suçlayanlar bile bulundu. Bunların içinde açıktan veya el altından bazı gazetelere kastlı haberler uçurular, yalanlar, lare düzenleyenler oldu.

— Karstan Edirneye, İğden Sam, suna kadar yurdun dört bir köşesinden mitinge katılanların bildirilen öğretmen derneklerinin göndereceklerini söylemektedir. Öğretmen sayısının yükselişini 12 bin kişiyle buluyor. Ulaşım zorlukları, hava şartları ve çeşitli güçlükler göz önünde bulundurulunsa ben 20 Şubatta yapılacak toplantıya en azından altı yedi bin öğretmenin filen katılabileceğini sanıyorum. Bu ise, bir kere bundan üç yıldan önce Abdülhamid devrine, massalarını alamadıkları için grev yapan birkaç yüz öğretmenin toplu hareketiyle. Kırıkkale öğretmenlerinin Ankara'da yaptıkları sessiz yürüyüş de dahil. Türk öğretmenlerinin bu otuz yıldan

yaptıkları en büyük ve organize hareket olmaktadır. Sırası da usulülmamıştır ki, Ankara'da yapılacak olan mitinge katılacak 6.7 bin öğretmen sadece sahalarını değil, yurdumuzu en içe köşelerine kadar dağılmış olan 90-100 bin öğretmenin de temsilicileridir.

— Bu mitinge en kabulaltık öğretmen grubu ile hangi dernek katılacak?

— Ankara Öğretmenler Derneği Federasyonumuza, mitinge 500 öğretmen ile katılacağını bildirdi. Konya 300, İstanbul 200, İzmir 100 Esenşehir, valinin baskı ve yıldırma, kabulaltık rağmen 100 öğretmenle katıracaklarını bildirdiler. Milli Federasyonumuza bağlı bu 300 kişi dersinden başka, Federasyonumuza gye olmayan Türkiye Öğretmen Dernekleri Federasyonu, İstanbul Muallimler Birliği de Federasyonumuza düzenlenen mitingi destekleyeceklерini ve temsilcilerini göndereceklerini bildirdiler.

— Mitingin düzenlenmesine en gel olmak isteyenler oldu mu? Bilişsiz siyasi partiler bu konuda herhangi bir davranışta bulunmadı mu?

— Eğitim mitinginin politika II uzaktan yakından hiçbir ilgisi yok. Biz öğretmenler olarak, sadece sahbi meselelerimiz için sokağa dökülen insanlar değiliz. Ama biz gye derneklerden gelen baskı ve çağrıları dizerken böyle bir mitingi organize etme kararını aldığımızda, elbette ki telşiananlar oldu. Bunun başında da, meselelerin daima kararlılıkla kalmamasından fayda uman statikocular vardı. Sa-

yon Milli Eğitim Bakanı da böyle bir mitingin tertenipinden çok fazla memnun olmuş göründüyor. Bakanlıkta ve bakanlığa yakın çevrelerde Cahit Okurer, Nihat Akay, İhsan Ataöv, Şadi Pehlivanoglu, Selahattin Arıkan, Ercan Kocaturk, Turgut Can, Mustafa Cura gibi bazı sahalar mitingi sabote etmek için hayatı gayret gösterdiler. O kadar ki, yüzbin yakın öğretmen, hem de Türk öğretmenini temsil eden Federasyonu komünistlik suçlayanlar bile bulundu. Bunların içinde açıktan veya el altından bazı gazetelere kastlı haberler uçurular, yalanlar, lare düzenleyenler oldu.

— Karstan Edirneye, İğden Sam, suna kadar yurdun dört bir köşesinden mitinge katılanların bildirilen öğretmen derneklerinin göndereceklerini söylemektedir. Öğretmen sayısının yükselişini 12 bin kişiyle buluyor. Ulaşım zorlukları, hava şartları ve çeşitli güçlükler göz önünde bulundurulunsa ben 20 Şubatta yapılacak toplantıya en azından altı yedi bin öğretmenin filen katılabileceğini sanıyorum. Bu ise, bir kere bundan üç yıldan önce Abdülhamid dev-

rine, massalarını alamadıkları için grev yapan birkaç yüz öğretmenin toplu hareketiyle. Kırıkkale öğretmenlerinin Ankara'da yaptıkları sessiz yürüyüş de dahil. Türk öğretmenlerinin bu otuz yıldan

M. Şükrü Koç
«Tazyik teşkilatı geldi»

nin gösterilmesini istedik. Maalesef, bu konuda parlamento içinde bulunduğuımız sonuçları alınamaz. Ben sindi Federasyon Başkanı olarak yönetim kurulu kararlarını tatlık eden bir insanım. Siyasetçiler eğitim meselelerimiz konusunda yeterli eğitimi göstermedikleri için ki bu eniştigi tercihliyoruz ve durumu Türk kamu oyuncunun gözleri önüne sermek istiyoruz.

— Mitingde savunulacak olan tezler neler olacaktır? Bu mitingde varmak istediğiniz amaç nedir?

— Mitingimiz bellî başlı: üç amaci ve bir de esas noktası var. Esas noktası şu: Türk öğretmenlerinin devrimlere ve Atatürk İkametinde sahip ve bunların koruyucusu simsi bir kütte olduğunu, devrimler konusunda en ufak bir tâbiîn dahi karışıkta olduğunu göstermek istiyoruz. Türk kamu oyu, yüz bin öğretmenlik bir kitlenin nasıl organize ve devrimci bir güç olduğunu görmeli, bilinçli, onlara karşı inancını her dem taze tutmalıdır.

— Mitingde elde etmek istediğiniz diğer üç amaca gelince, bunları da söyle a랄ayabiliriz:

1 — Türkiye'miz bir eğitim ekimiz içinde bulunduğu sır günlerde, datevik planlı kalkınma devresinin arifesinde eğitim birinci derecede öncelikle ele alınmasını istiyoruz. Bu târikim kamu oyuna yerleştirmesini istiyoruz. Okullarımızın ve eğitim sistemimizin sayısı ve nitelik bakımından yetersiz olan taraflarını belirtmek istiyoruz. Cocuklarımıza neden iyi öğretilemeyeceğinin nedenlerini milletimizin gözleri önünde koymak istiyoruz. Eğitim Sürasında alınan kararların artık daha fazla geçerlilikteden yerine getirilmesini istiyoruz.

2 — 27 Mayıs'tan bu yana devrimlerin başıca sorumluluğunu üzerine almış olan, muhtarlık eðen, anayasa oylamasında yol gösterici yapan, İnkılabı Yayıma Komitelerinde görev alan ve bu yıldan bir belirli zihniyetin temsilcileri ve sâliklerinin tahrîklerinden cesaret alan bazı partizanlar, bazı politikacılardan ve Millî Eğitim Bakanlığındaki bir kaam idarecilerin fili ile manevi saldirularını protesto etmek istiyoruz.

3 — Devlet Sektoründeki oranı yüzde altmış bulan öğretmenler, Millî Eğitim Büyücüsünün cari gi-

derlerinin ancak yarım... emeklerinin karşılık ücret ve maas olarak almaktadır. Devlet kadrolarında en ucuzca çalıştırılan kamu görevlileri öğretmenlerdir. Bunların da yılda 751.400 lira,ının altında maas alırlar. Başkaca da gelirleri yoktur. Hizmetlerinin değerlendirilmesinde adaleti istiyoruz. Bununla ilgili olarak Meclise sevkedilen kanunları bir an önce kabul etmeliyiz.

İste amaca girmemiz bunlar. Tek cümle ile söylemek gerkirse, yirmi üç yüz yıl ikinci yarısında, Türkmen eğitim dâvâsının eðrâste hallini istiyoruz.

— Peki, Millî Eğitim Bakanlığı, bilişsiz Bakan Şevket Hatipoğlu bu konularda siz öğretmenler, Federasyona işbirliği yapmıyor mu? Ondan bu konuda yardım istemediniz mi?

— Sayın Bakanın vaktiyle, Federasyon Yönetimi Kurulu olarak daha iş başına geçtiğimiz gün yardım talep ettik. Ama sayın başkanın nedense, Federasyon'un şimdide kadar alısgandığı gibi Bakanlığı tarafından yönetim bir tâbiîn gibi duracağı, sesini çıkarmayı olup bitenlere göz yuvarlakça kanaya bizim yardım tekliflerimize el uzatmadı. Şimdî ise artık bir yardım bahis konusu olamaz. Biz yüz bin öğretmen, haklarını kendimiz savunacak kadar organize ve güçlûyüz. Türkmen eğitim dâvâsının hâledeceklerini sananlardan yardım talep etmiyoruz, yardım teklif ediyoruz.

— Bu mitingin Köy Enstitüsü ekibi öğretmenler tarafından dâvâzenlenen bir miting olduğunu heri sörlüyor. Batın öğretmenleri temsil edemeyeceği söylüyor, ne dersiniz?

— Bu yüzler kara içindekilerin başlıklarına da yüzlerindeki çamuru sürmek için yurduları bîlifirâdir. Biz öğretmenlik mesleğinde su veya bu okuldan çıkışlı olmak diye bir ayrıntı yapmıyoruz. Bizi ölçümde bir tek öğretmen tipi vardır. Aydin, ileri, devrimci ve inanmış Türk öğretmeni nere ölçülebilir olsun, Türk öğretmeni, Federasyonunda temsil edilir ve herkes eşit hikâri bırakır. Öğretmenleri bölgeleri üzerindeki başarı sağlayamayacaklardır, bu böylece blihümelidir. Derginin çıktıığı gün yapılacak olan eğitim mitingi de bunun böyle olduğunu göstericektir.

İstanbul büromuzun yeni telefon numarası :

22 95 70

Yurdun ve Dünyanın Dört Bucağında

REKLÂMLARINIZ İÇİN

En Geniş Reklâmcılık Örgütü

BASIN İLÂN KURUMU

Genel Müdürlük

Çağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

Istanbul

Telefon: 22 43 84 - 22 43 85

Telraf Adresi: BASINKURUMU

SÜBELER

İstanbul	A. B. D.	İsviçre
Ankar	Almanya (Federal)	İtalya
İzmir	Almanya (Demokratik)	Japonya
Adana	Avusturya	Lübnan
Bursa	Avustralya	Macaristan
Diyarbakır	Belçika	Norveç
Erzurum	Bulgaristan	Pakistan
Eskişehir	Cekoslovakya	Polonya
Konya	Danimarka	Portekiz
Zonguldak	Fransa	Romanya
	Hollanda	Yugoslavya
	İngiltere	Yunanistan
	İspanya	
	İsrail	

BASIN - 56

OKAT YAYINEVİ

İ B R E T

Yazar: Asaf TUGAY
(Emekli Suvari Binbaşı)

Abdülhâmine verilen jurnaller ve jurnalcılar – jurnalcılar tam listesi

Tiyat: 7.5 Lira

TÜRKÇE ve EDEBİYAT SÖZLÜĞÜ

Hazırlayan: Seyit Kemal KARAALIOĞLU
Fiyat: 10 lira (Ciltli)

Satış Yeri: Okat Yayınevi — Ankara Caddesi No:65 — P.K. 1017
İSTANBUL **YÖN/26**

YÖN, 20 ŞUBAT 1963

YÖN

63. SAYI

Bayram dolayısıyla

28. II. 1963

Perşembe günü

ÇIKACAKTIR

200 yıldır neden bocalıyoruz?

VI - TURANCILIK VE PANİSLAMİZM

İslah edilmez hale gelen imparatorluk

Mesrutiyet aydınlarının ve politikacılara hazırlıklarının sebeplerini, devrimden sonra beliren fikirlerin nasıl gerçeklere uyumaz hayaller haline geldiğini görmüşti. Beliren ideolojilerin hiç biri ana meseleyi çözümleyemezdi; cümlü bu ana mesele artık çözülmeli bir şey olmaktadır.

Batılılaşma ve kalkınma çabasının birinci «round»’nın Tanzimatta kaybedilisinden sonraki devirlerde işler, gördüğümüz gibi, öyle yönde gitmişti ki artık Osmanlı İmparatorluğunun İslah edilebilir hali, Türk halkın bunun içinde kalkınma imkânı ortadan kalkmıştı. Türk halkı açısından bu imparatorluk *kaldıkça o halk kalkınamaz, hiç bir reform da yapılamazdı*. Ya biri gidecekti, ya öteki. Kanun-u Esasi, yani halk egenliği dâvâsının gerek birinci, gerek ikinci denemelerinin başarılı olamayışının sebebi bu dileğimdir. İki deneme başarılı olsayıdı, Osmanlı İmparatorluğunun dağılması gerekecekti. Zamanımızda, yüklenen yüklenin kendine ağır ve faydasız hale geldiğini gören imparatorlukları bu işin içinden na sal sıyrılmaya baktıklarını görüyoruz. Birinci Meşrutiyette Midhat paşanın böyle bir sorunu gösteren izler vardır. Aynı şeyi, ters açıdan Abdülhamit te görmüş tür. Fakat çoğunluk onun tarafına tutmuş; bu sâyede o, otuz yıl reform akımının kökünü kurutmakla dağılmışının önüne geçmiştir. Ama bu imparatorluğu daha da İslah edilemeyecek, halkın daha da kalkınamaz bir hâle getirmek pasasına.

Fakat, ikinci Meşrutiyetin ikinci yarısında Türk halkını kurtuluşa götürecek iki yoldan birine gidilmek zamanı adın adın yaklaşıyordu; yeni gericilerin tasarıladığı meşveret usulü şeriatçılıkla iş daha fazla uzatılamıyordu; bu iki yoldan biri olmazsa öteki olacaktı. Ya demokrasinin yanı halk egenliği rejiminin kurulması ya da bu olmazsa bir millî kurtuluş savaşının mukadder olduğu. Türkiyede İslahat meselesi, toplumsal yapıda reformlar yaparak Batı Örneğine göre bir kalkınma ve ilerleme yoluna girilmesi meselesinden çok daha kompleks bir mesele haline gelmemiştir artık. Sınıflar arası mümasebetlerden başka imparatorluğa dahil milliyetler arası çatışmalar, yabancı sermaye çıkarlarının arkasındaki devletlerle olan mümasebetler, bu devletlerin Türkiye hakkında kendi aralarındaki mümasebetler hiç bir imparatorluğun çözümleyemeyeceği bir meseleler karmancılarını yaratmıştır. Osmanlı İmparatorluğunun alıntı yazısını tayin etmek artık Türk halkının ve onu idare edenlerin elinden çıkmıştır. Türklerin gayri milliyetlerin ve Batı devletlerinin baskuları, Balkan savaşlarından sonra Osmanlıcılık, İslâmcılık ve Türkçülük fikirlerinin hayal kanatlarının daha hızla çarpmaya başladığı yıllarda, alabildigine hissedilmişye bitti.

İçerde ve dışarıda bu imparatorluğun olduğu gibi kalmasını sağlayan kuvvetler durducka, yani içerde gericilik kuvvetleri, dışarıda memleket kaynaklarını elbirligi ile işleten yabancı sermaye devletleri onu tutukta, ikisinin arasında gelişen milliyetlerin gelişimi yürüdükle durum devam edecekti. Fakat bunlar arasındaki çıkar-bıraklılığı ve denge daha uzun sürmeyecekti artık. İmparatorluk içindeki milliyetler kaynaşıyor, Batı politikasının teşvikleri ile yerinde duramaz-

★
Türkiye ya yaklaştan savaştan kaçınmaya çalışacak, ya da ona sîrf askeri hizmeti karşılığında, diğer Batılı devletlerin esirgediği yardımı vaad eden tarafın uğruna varını yoğun kumara yatıracaktı. İşte Pan-İslâmcılığın ve Turancılığın rolü, Türkiye'yi ikinci yola meyilleme işini üstüne almaktı.

hale geliyordu. Şimdi, Balkan savaşlarında olduğu gibi Türkîyenin önünde bulunan Hristiyan milliyetleri arasında değil, arkasında kalan Müslüman milliyetleri arasında da kumâdamalar başlamıştı. «Basra Körfezinde İngiliz Çıkarları» başlıklı bir yazı yazan bir İngiliz yazarı, «Arabistan artık Türklerle kaybolmuştur. 1905'te bağımsız bir Arap kırkı kurulması cereyanı başlamıştır. Bu nun hükümdarı aynı zamanda İslâm hâlesi olacaktı» diyor. Bu yazının yazıldığı tarihi de size kaydedeyim: 1907. Hayır, 1917 değil, 1907.

Batı devletleri arasında gerginlik

Batı devletleri arasındaki gerginlikler de hergün biraz daha artıyordu. 1914'te müttefikler arasındaki, hattâ harpten önce Almanya ile İngiltere arasındaki müzakerelerin hedefi, Küçük Asya denen bugünkü Anadolu Türkîyesini nüfuz *muntakâma*

bölmekti. Türkiye üzerinde bir süredir uluslararası banka, demiryol, petrol sermayelerinin fırsatları esiyor; Türk İmparatorluğunun dünyanın en zengin petrol kaynaklarını içinde battal battal oturduğunu bilen Batı dünyası yerinde duramıyordu. Meşrutiyet devrinde de Türkiye kendini nihayet, uluslararası mümasebetlerin ve ister istemez emperyalist devletlerin tepismelerinin göbeğinde buldu.

1914'e yaklaşıldığı zaman artık durumun bu olduğunu Türkiye'de de anlamayan akıbaşında adam kalmamıştı. Meşrutiyetçiler gerçekten idarelerin girişikleri işlerin bütün pisikleri, bütün azametleriyle onların karşısına dikilmişti. Meşrutiyet hükümetlerinin eline, Parvus'un hesabına göre, bir milyar frank yanı bugünkü para ile 2,5 milyar lira geçse, bunu akılîca kullanmak şartıyla, devlet belki belini doğrultabilirdi. Fakat bu imkân ya Batılı devletlerin kendi aralarında uzlaşmaları ve bunu karşılayacak yardım isteğini anlayışla karşılaşmaları, ya da bogazlaşmaya gitmeleri tayin edecek. Batı'nın maliye ve siyaset adamları ile söyle karşı karşıya oturup bu batağın hesapları tasfiyye, Türk ulusunun siyasi ve mali bağımsızlığını aln akyila işin içinden sıyr Maya büyük bilgi, büyük cesaret, büyük marifet, ve büyük adam isterdi. Halbuki ortağın «shâkânum», «shâlef», «İslâm ale mi», «Turân», «Avrupa medeniyeti», «hürriyet» gibi su fakir, su sessiz, su mütevazı halkın anlamadığı birbirine zıt hayali sloganların dündükleri tutmuştu.

Avrupa diplomasisinin ve sermayesinin artık bu İmparatorluğu daha fazla tutmaya lüzum gördüğünü, Meşrutiyetin Avrupaya kapı kapı dolasmaya gönderdiği adamların aldığı cevaplar gösteriyordu. Devlete biraz nefes alırmak için baskıları hafifletmek, ona yeniden dış yardım sağlayarak kalkınmasına son bir fırsat vermek yolundaki tek lîfler ya ilgisizlik, ya düpdedür, ya ağır imitazlar istemekle karşılaşıyordu. Bu işte en sert davranışın Türkiye'de en büyük yaşırlıları olan Fransızlardı; ama nezaket olsun diye yardım istemeye gelen Cemal Paşanın göğsüne sadece bir Légion d'honneur nişanı takmışlardır. Ötekilerin de Türkiye kalkınmasının diye yardım etmeye ihtiyaçları yoktu. Onların açısından Türkîyenin kalkınması değil, ortadan kalkması gerekiyordu. Devrin sonlarına doğru maliye grupları arasında imtiyaz mukaveleleri ile, nüfuz sahası pazarlıklar ile, petrol ve demiryolu anlaşmaları ile paylaşına işleri bütün hararetiyle devam etti. Bu, nihayet Türk konsorsiyumu üyelerinin her birinin kendi tebâlinin ve sermaye gruplarının diğerleri aley-

hine en çok çıkar elde etme yarışına vardi.

Memleketi siyaseten paylaşma işine çok kalmamıştı. İngiliz sermayedarları Türk petrol kaynakları ve hattâ Berlin-Bağdat yol üzerinde Almanlarla anlaşmaya hazır oldukları halde, Almanların tutumunu, Hindistan'da büyük çıkarları yatan daha kuvvetli İngiliz emperyalistlerinin gözü tutmuyordu. Abdülhamid'in imtiyaz dağıtmak siyasetinde, Almanlar Berlinden Basraya kadar uzanan sahaya yalnız kendileri hâkim olmak istiyorlardı. Fakat bununla kalmayıp Türk imparatorluğunun iman tahtasını, Ingiliz imparatorluğunun üstüne çullanmak için bir atlama tahtası yapmak istedikleri seziliyordu. Alman askeri hazırlıklarından cesaretlenen çok geveze Alman iktisatçıları, müsteşirleri, yazarları ve gazetecileri bunu artık açık açık yazıyorlar; hattâ işin sırrına kadar gidip Türk topraklarına yerleştirilecek Alman kolonilerinin imar edecekleri yerlerden Alman ev kadının mutfağına gelecek lezzetli meyvalardan, bol yemurtalarдан bile bahsediyorlardı. Alman emelleri, Almanya Asya yolumu kapanmak için Ingiltereyi Rusya ve Fransa ile üçlü pacta kurmaya sevketti.

Turancılığın rolü

Türkiye ya yaklaştan savaştan kaçınmaya çalışacak ya da ona sîrf askeri hizmeti karşılığında başka Batılı devletlerin esirgediği yardımı vädeden tarafın uğruna, varını yoğun kumara yatıracaktı. İşte Pan-İslâmcılığın ve Turancılığın rolü, Türkiye'yi ikinci yola meyilleme işini üstüne almaktı. Alman genel kurmayının üç büyük rakibe karşı hazırladığı iki büyük projesi vardı: biri, Türk ve Arap âlemi içinden ilerleyip Ingilizlerin Hindistan hâkimiyetine, Fransız ve Ingilizlerin yakın ve uzak doğu ticaret üstünlüğine son vermek; diğeri: Berlin-Bağdat yoluna eş olacak Berlin-Buhara mihyeri üzerinden hem Rusya hem Hindistan'daki Ingiltereye kesin darbe indirecekti. Pan-İslâmcılızın bu birinci projenin, Turancılıkta ikinci projenin propaganda aracı olacaktı.

Her iki yöndeki propagandanın en münasib hedefi Türkiye olacaktı, tabii. Almanlar için, o zaman Türkiye'de dinci ve Turancı akımlarının bulunması ideal bir durumdu. Zaten çoktanberi Alman gözlemcileri, Türklerin Avrupada ne işleri olduğuna bir türlü aklı erdiremiyorlar; neden eski yurtları olan Asya dönmeklerine şaşıyorlar. Bu fikirleri von Molteke ve von der Goltz'tan Dr. Jaek gibi kimselere kadar birçok Alman subayı, iktisatçı ve yazar açık açık yazmışlardır. Bunlara göre, Türkiye Rumeli'den yakasını kurtarmalı, buradan çekilmeli idi. Balkanlardaki milletler hep düşman olduğundan Türklerle buradan hâyr gelmemeli. Sonra bunlar Avrupa'da olduğundan Almanlar bunları daha yetkilî idare ede bilirlerdi. Türkler en iyi İslâm nüfusun bulunduğu taraflara çekilmeli idiler. Bir tane: «Türkîyenin İstikbalini, tabii hudutları (?) çekilerek orada kuvvetlenmeye çalışmak» olduğunu söyleyordu. Hattâ devlet merkezinin Konya'ya veya Kaysar'ın ziyareti tindanberi kıymetlenen Şam'a taşımamasını tavsiye edenler vardı.

Bu fikirler, kalkınma manivelâsını içinde bulanlara çok cazip geliyordu. Büyük Doğu ne güzel hayaldii! Su batılışma derdini de halledecekti. Hayalperestlikte Hitler'den așağı kalmayan Kaiser Wilhelm müslüman hâjin kurtarıcısı olacaktır. İslâm âlemi kurtu-

ZİYA GÖKALP

Çıkar yol aradı

KAYSAR WILHELM
Müslümanlığın kurtarıcısı

İnce, Almanlar bu alemin ruhani egemenliğini bize bırakacaklardı. Proje gerçekleştirdi gerke Türklerde dilişecik pay bu ruhani pay olacaktı; maddi payı varsin nadideye tapan gâvurlara kalsındı.

İkinci Alman projesi, çarlığın çöküşün den sonraki durumu incelemek için 1918'de London Times gazetesine yazdığı bir yazı dizisinde tarihçi Arnold Toynbee'nin açıklığı gibi, Hindistan'ın yakın doğudan değil ırta Asyadan vurma projesi idi. Bunun için Rusyannı kuzeyi alıncak, oradan Rostof-Bakü-Taşkent ve Kazan-Taşkent demir yollarına hâkim olunacak; böylece Orta Asya, Orta Avrupaya bağlanacaktı. Burası Alman endüstri ve sermayesinin ikinci önemli havzası olacaktı. İngiliz ve Fransız emperyalizminden illâallah diyen Almanyanın geniş eme hırsını ancak bu tâmin edebilirdi. Bu Turancılık dediğimiz şey, bu ikinci projem «Made in Germany» markahı mahsûlîdür. (Harpde Türklerin Misra doğru ilerlemelerini istiyen Alman genelkurmayı, Türklerin Orta Asya'ya doğru ilerlemelerinden en i̇şlenmiş, Dangalaklı ile meşhur Lüden教授: «şu çapucu Türklerin ihtiâfları da artık fazla oluyor» diye kiziyyormuş. Bura bu Türklerle meşkûn olduğundan Türkiye'ye payına sadece ruhani olan bir paydan hâla bir sey kalması tehlikesi vardı.)

Gerçekten, Türkiye'deki Turancılık Almanları bile endişelendirecek kadar kızıştı. Türkiye'de aslında halkçı hareketin den doğan Türkçilik, dünya siyasetindeki gelişmelerle paralel olarak, halkçı karakterini büsbütün kaybederek Turancılık şekline girdi. Bu değişimden, Türkiye'yi büyük bir maceranın içine sokmakta başka, ulusal bir toplum olarak kurulan modern Türkiye'ye kadar devam eden teşirlerine de burada işaret etmek yerinde olacak.

Atatürk niçin Turancılığa karşı çıktı?

Daha önceki yazılarından birinde, onseki yüzyıldan önceki toplumsal nizamdan ve onun zihniyetinden bize bugüne kadar miras olarak «ekonomik zihniyet yokluğu»aldiğımı söylemiştim. Türkçilik devrinde Türk düşüncüsüne bir miras daha kaldı. Bu ekonomik zihniyet yokluğunun üstüne indi hiç bir realite sınırları tanımayan bir muhâyeye aleminde yaşamak, ulusal meseleleri dilişti ve tartışmada rasyonel ve obektif davranış yerine heyecan ve afiyasının sulanı yerleştirmek. Bunun, hitabet adında aktörleri bile yetişti ve Türk siyasi

rek Birinci Cihan Harbinden önce ve gerek ondan sonraki Rusya, oradaki Türkleri işine yarayacak bir fiske vurmak kadar bile bir başarısı olmadı. Rus egemenliği altında ki Türkler ne bağımsızlık elde ettiler, ne de birlerinde birleştiler, ne de Turancılığın bunları birleştirme ve kalkındırma yolunda en ufak hizmeti oldu. Turancıların bu kadar gürültüsüne bakarak bunların bütün çaba larını Turan diyarına çevirmelerini beklemek icabetmez mi? Fakat bunların mesela Turan diyarına gizlice sokulduğunu, sabotajlar yaplığını, kahramanca işler yapma uğruna canlarını feda etiklerini duyan oldu mu? Hiç deşile deşârda, Turan halkını uyardıracak listün deşere ciddî bilimsel ve edebî eserler yaratıklarını, bunları Turanlılara her çeşit fedakârlıkları göze alarak ulaşdırlar, Rusyanın düşmanı devletlere Rusya'da ün ve saygı kazanmış büyük devlet adamları ve şahsiyetleri olduğuna inandırılmış duyan, gören olmuş mudur? Turancıların biricik başarısı, yalnız Türkiye sahnesinde gizli hareketlere, Ataturke kadar herkesse saldırmalarla kalkmak olmuştu; bunlardan Turanlıya ne bir fayda gelmiştir, ne de onun bunlardan haber olmuştur. Bu gülünç durumun sebebi gayet basittir: cümlü Turan cihârı, Turanla hiç bir alâkâsi yoktur. O, sadece Türkiye'deki gericiliğin, Türk Türkün sömürmesinin, Türkiye'de sınıf düşmanlığının bir aracıdır. Zaten Turan diye bir yer de yoktur: o, Gökalp'in dediği gibi sadece bir hayalidır.

Alman projesi, düşmanlarının elinde...

Zânzimatın açtığı borçlanma siyasetinin, toplumsal yapıda reformlar yapmadan silârîp gitmesi bâzı buralara kadar sürüklendi; imparatorluğun bir çorap gibi süküllüsünün artık son safası bir trajedi ile kapanacaktır. Memleketin eninde sonunda dış dâvârelere, hem de bu son defâsında bütün derinliğine bulanması mukadderîdir. Birinci Cihan Savaşı'nın hazırlayan şartları ve o zamanki Batı diplomasisini inceleyen, 1957'de İngilterede çıkmış bir kitabın şu cümlesi sonucu lîyî hulâsa eder: «Meşrutiyet devrimi ne demokrasiyi, ne de yabancı emperyalizmi ne tabiiyetten kurtuluşunu gerçekleştirebildi. Harp gelince, Türk halkı dış siyaset pazarı da şârk köleleri gibi satıldı».

Dramın epiloğu malûm: Turano-İslâm imparatorluğu kuralım derken asıl Türkün yaşadığı diyar bile elden gidiyordu. Sâvre muahedesî ile orta Anadoluda bir iki vilâyet genişliğinde bir Türkiye kâhiyordu. Öteki taraflar, önceki pazarıklar ve anlaşmalarla göre bölüştülmüştü. Geriye kalan İstanbul bula hepsi tâlib çîkacağımdan en iyisi orayı bir hilâfet merkezi olarak tutmaktadır. Büyüklük Avrupa devletlerinin bâlin müslüman Türklerden fazla müslüman tabâası olduğundan onların ruhani reisliği meselesi bu devletlerde ilgilendirdi. İstanbul böyle bir ruhani reisin oturduğu yer olacaktı. Hattâ, Ataturk'un «Nutuk»ta bize bildirdiğine göre, evvelce sözünü ettigimiz Murat beyin düşündüğü bir fikir bile canlanmıştır: Müslüman memleketlerinden gelecek ruhani mümessillerle halife etrafında bir istiâre meclisi, bir nevi papa etrafında kardinaler şurası tasavvûluları bile vardı. Başyobaz Mustafa Sabri, o kadar nefret ettiği Avrupahlardan biri hem de bir Hristiyan din adamı olan Frâ ile ele vererek dostluk cemiyeti kurmuştu bu anâka. Müslüman memleketlerin önderleri zaten kaçı yıldır İslâm Birliği ve hilâfet istiyorlardı; iste bu istekleri simdi kendilerine verilecekti. Ağa Han, Emîr Ali gibi önderler fikri çok cazip buluyorlardı. Allâha sâkiir, ulâhayet dünyada büyük bir hilâfet imparatorluğu kuruluyordu. Vaktiyle Almanların icad ettiği proje şândı onların düşmanlarının eli ne geçmişti?

Mali ve iktisadi bağımsızlığın kaybı

Sâvre muahedesînin politik tarâflarını az çok biliyoruz; fakat bu muahedenin asıl önemli olan yanı, Türkiye için koyduğu maddelerdir. Biz bu muahedeyi hiç sevmemişiz için, Türk aydınlarının çoğu onun bu yanını bilmeler. Halbuki bunu bilmek çok faydalıdır. Cümlü bu, dış borçlanma, yabancı sermaye, imtiyaz, bütçe açığı, aleyhî ticaret muvâzenesi fiyatlar kaynaklarını geliştirmeme, vergi, toprak, teknolojisi ve eğitim reformları yapmama yolunda giden

her geri kalmış memleketin, kendi âkibetini içinde seyredeceği çok iyi bir endam ayna sídir. Türk ulusu da dahil, her gerikalmış ulus bu ayanın karşısına zaman zaman geçip endamların gözden geçirmelidirler.

Sâvre muahedesîn mall maddeleri, o tarihten 40 yıl önceki Berlin konferansında doğan bir fikrin zeylidir. Bu maddelerle, Türkiye üzerine bir mali kontrol süpersütrktürü kurulacaktı. Batı bu 40 yıllık amâcını unutmadı: uluslararası bir komisyon kurulacaktı. Bu komisyonun yayın edeceğini şartlara göre Genel Borçlar İdaresi hükümete tavsiye ve yanında bulunacaktı. Uluslararası komisyonun iç ekonomide yetkileri sunular olacaktı: yıllık bütçe ilk önce bu mali komisyonu verecek, komisyonun verdiği sekil ile ondan sonra parlamentoğoya gidecekti. Parlamento'nun yapacağı herhangi bir tâdilât, mali komisyonun tasdiki olmadan uygulanamayacaktı. Ne Parlamento'nun de maliye bakanlığının bütçe ve maliye kanunları ve nizamları üzerinde son söz hakkı olmayacağı; bunlar ancak mali komisyonun yetkisi altında uygulanabilecekti. İç borçlar üzerinde mali komisyonun kesin veto hakkı olacaktı. Türk parasının idaresi ve İslâm bu komisyon'a uit olacaktı. Genel Borçlara ayrılanlar mîstes, bütün Türk kaynakları bu komisyonun emrine olacaktı. Türk mali idaresinin yabancılara mümâbetlerinde de son söz komisyon'a ait olacak, dış borç anlaşmalarında veto olacaktı. Komisyonun muvafakatı olmaksızın hükümet ne içerisinde ne dışında kimseye imtiyaz veremeyecekti. Gümrük târîflerini tayin de bu komisyon'a aittî. Gümrükler, komisyonun tayin edeceğini ve ona karşı sorumlu olan bir genel direktör tarafından idare edilecekti. İllerde Borçlar İdaresi de bu komisyonla birleşti. Yani alacakârlar uluslararası bir müdahale ile tanınmış devletler olacaktı. Para ekonomik kalkınma, vergi reformu, iç ve dış devlet finansmanı, gümrük siyaseti, imtiyazlar bütîn tabii kaynaklar mali komisyonun yetki alanındadır.

Sonuç

Bes yazı önce başladığımız hikâyeye bu rada bitti. Genç okuyucu! Türk reform Târinin âkibetini anlatan bu hikâyeyi senin için yazdım. Onu yaşı olanlar çok iyi bilirler; yalnız yaşla beraber hafızları zayıflıyor. Bugünfini daha iyi anlamak için sen onu yeniden öğren; daha derinlere git ve yazdırın. Rimanın doğru olup olmadığını kendin araştır. Bugünkü Türkîyenin hangi şartlar içinde ne umutlarla kurulduğunu o zaman daha iyi anlayacaksın ve onun da, gene döntüp dolaşıp bu hikâyede anlatığım aynı bozucu kuvvetler tarafından aynı âkibete uğratılmasına razı olmayacaksın. Sana bahsettiğim endam aynasının önune geçtiğin zaman kendi yüz sunu, tam «kurtulduks» dediğimiz anlarında, gene fakir, gene borçlu, gene dilenci durumda, coğullunu gene paçavraalar içinde görürsen elbette buna razı olmayacağınsın. Karamsar olmana, yabancı milletlere ve devletlere düşman olmana, kin beslemene ne lüzum, ne fayda, ne de hakkın vardır. Sorumlu sana aittir. Dünyanın hayatı dünyası olmadığını, hesap — kitap dünyası olduğunu idrak etmen yeter. Kalkınmanın yolu heye can ve kin değil, bilgi ve maddi cesarettedir.

Bu hikâyeye hepimize şu iç basit gerçeki öğretmiyor mu?

1) Türk ulusunun yirminci yüzyılda yaşayabilmesi için geçirmek zorunda olduğu değişikliklerin içerisindeki gerici engellerini tasfiye etmek.

2) İçerdeki engellerden kurtularak yürüttülecek olan bu değişimden mümkün olduğu kadar hızla yürüyebilmesi için memleketi dânya politika kavşaklarının dışında bırakmak, hiç bir yabancı çıkarına dâlet etmemek.

3) Türk halkın bâlyîk coğulluğunun içine dâşılılığı yoksulluktan kurtarılması için almacak teknik tedbirlerin mîessîrligini saglayacak olan toplumsal reformları yapmak ve bunları yabancı çıkarlarına göre değil, ancak Türk hakının durumunun iyileşmesi açısından yapmak.

İşte Kemalizm devriminin karşılaştığı ödevler bunlardır. Bunun böyle olduğunu, bu yazı dizisinin ikinci kesiminde inceleyeceğiz.

**GELECEK YAZI
ATATÜRKÇÜLÜK
NEDİR, NE DEĞİLDİR**

Bir idareci konuşuyor :

Plâni kim uygulayacak?

Plânın aracı da amacı da in san. Uygulayacak olanlar özellikle insan. Resmî nitelikli insanlar başta olmak üzere plân önce aydınlar benimseyecekler. Sonra halka anlatacaklar. Halka benimsenecekler. Nere de?

Gazetelere geçen haberlerden öğreniyoruz: Plân uygulamada başarı gösterecekler önden ve rülecekmis. Sorumlu yöneticiler, demek, plân uygulamada sivasklama gösterenlerin varlığı biliyor. Öğrenmiş. Tedbir düşünümlü Güzel. Ben de somut birkaç örnekle plân anlayışları, düşünceleri, davranışları bakımından ad ve san vermeden birkaç adam tanıtın mak istiyorum. Amacım: baştakilerin tedbir almalarına yardımcı olmak ve plânın nasıl bir personel ve zihniyet ortam içinde uygulanmaya gerekligini belirtmek ve tartışmalara, uyanmalara yol açmaktır. Yoksa kimseyi kötülemek değil.

Adam vardır. Kaymakamdır. Hem eski bir kaymakam. Birinci sınıf bir ilçenin başındadır. Çevreye uymuştur. Çevrenin sosyal ve politik düşüncelerine göre bir kıvama girmiştir. Çevre uyuşuk ve plân düşüncesine aykırı bir tutum ve davranışta midir? Kaymakam — ve dolayısı ile sicil à miri olduğu tüm memurlarını — konuşma gericileri plân, plânlama, istatistik... gibi kavramlardır. Ama bu kavramların tamamlarını, içeriklerini bilmezler, tartışmazlar. Günlük gazeteler Yüksek Plânlama Kurulu, Devlet Plânlama Teşkilatı, istatistik, uzman, kalkınma, kalkınma hizi... diye başlıklar atmıştır. Bu başlıklar kaymakam ile «fendimci» yardımıcının konusabilimelerine veter. Kaymakam kendisine gönderilen PLÂNlama dergisini açıp okumamıştır bile. Ücretsiz adına gönderilen bu dergiye tahrifat kâğıdı demirbaş geçirmiştir, ortadan kaldırılmıştır. Kaymakam bir kâğıtirejde-tokuş furasından yaranarak Fransa'ya gitmiştir. Kuşağında Monnet Plân diye bir dolgunculuk vardır. Başlar bundan söz etmeye. Fransızlar bu işi başarmışlardır. Biz başaramazmışız. Bize İstatistik diye bir teşkilat kurmuşlar. Feyzoglu bir sırri çoluk çocuğu doldurmuşmuş buraya. Yalan yanlış rakamlarla yüzevmemiz bu iş.

Baska bir kişi vardır. Vali olmuştur. Çevresine hizmet etmek ister. Yukarı ile yazır. Yukarı Beş Yılık Plân demiştir. Başlar Beş Yılık Plân okumağa. Anla madığını noktalar çoktur. Devlet Plânlama Teşkilâtından uzman çağrışır kapalı yönlerin açıklanması, hem halkın da çağrışır plâncıları dinlemesinin faydası düşünencesini öne süren bir yakının önermesini çekici bulur ona. Sonra bir başka yakının çok müş, kulağına fısıldırır: «Ülk plâncılarının resmi nitelikleri yok. Oular hükümete, hükümet onları karşı. Üstelik bular SOSYALIST... Hmmm. Efendim?.. Evet sosyalist. Ne olur ne olmaz. Adımız sosyalist olmak bizim de sona. Bekleyelim bakalım. Hele zaman geçsin. Yarın iktidar bir başka ele geçer. Plân suya düşebilir. Adımız «bunlar onlardan» a çıkmış. E, mevcut kadrodan uzman çağrıştalı. Onlar da sosyalistler belki. Olmaz. Ve plâna ilgi durur. Yukarıdan ve resmi bir buyruk gelmezse bu ilgi durmak devam edeceğe benzer. Çünkü şayın Vali: «İstifa etsin Edecekti neye girdi önce...» diye Plânlamadaki ikinci istifaya karşı da tepkisini gösterir böylece. Sonra bir konuşma sırasında da: «Sos

yal adalet iyi bir şey.. Ama gerçek leşmesi uzun zaman ister. Şimdilik hayall..» der.

Adi 27 Mayıs öncesi bir teşebbüse katılmış Paşa ile konuşusu nuz. Plâncıların «hârika çocuk» lugundan dem vurur. Köylerdeki içme suyu eksikliğinden, yolsuzluktan, okulsuzluktan söz ağar siniz. İMECE çalışmanın, kalınlıkta gönüllü katılımlardan dem vurursunuz. Generalin cevabı: «Plân masabasında hazırlanmıştır. Anadolu gezilecek, gerçekler saptanarak hazırlanmıştır. Nazaridir. Uygulanamaz!» olur.

Düşük iktidarın adamı olduğu için valiliğten müllikeye başmüdürlüğüne alımmış bir adam elinizde YÖN görmüştür. Yanında bulunan valiye döner. «Bu YÖN der gisi de münasebetisizlik ediyor. Sosyalizmi ben hazırlamıyorum. Nerede kaldı halkın benimsesi... Yok plânh kalkınma, yok sosyalizm, yok sosyal adalet...» der. Hemen müllikeye başmüdürtü, kaymakam, vali gibi tanışım adları veriyor. «YÖN'de bunların da yazıları çıkıyor. Sosyalistler. Herhalde sosyalizmi anlamak bir seviye meselesi» diyorum. Susuyor. Konuyu değiştiriyor.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeyken KOOPERATİFÇİLİK derslerinin etkisinde kalan, kaymakam olunca da dağbaşı Anadolu ilçelerinde bunun tüketiminden üretmeye dek uygulamasına geçen bir ağabey — kaymakama rastlıyor sunuz. Pazar Postası dergisi vesilesiyle Cemil Sait Barlas'ın «sosyalistmiş» diyorum. Hiç umutumu yorum. Ağabey — Kaymakam kalmakta bulunduğu sahîk merkezine girerken kükürüyor, sesinin olanağı ile bağırıyor: «Olsum. Ne çıkar? Ben de sosyalistim! A nadolomuz nasıl kalkınır başka? İnsanlarımız nasıl insan olmanın onuruna kavuşurlar!...» Seviniyor. Bir ülküda bulduğum bir de. Şimdi bu ağabey — kaymakam en genç valilerden biridir. Ve elbette PLÂNcdır. Plâncılarında inançlıdır.

Birkaç örnek daha verebilirim. Uzatmak istemiyorum. Gerekirse ad, san, yer, zaman da verebilirim. Benim belirtmek istediğim özellik anlaşılmıştır sanırım. Bir yanda plâna karşı olanlar. Bir yanda plânın uygulanabilmesi için gerekli iç ve dış finansman eksiklikleri. Bir yanda plân plân olmaktan çıkarınlar. Kuşa çevireler. Oteyanda plâna inanmayanlar. Plân bilinenler. Plân çıkış kaynısı ile köştekleyenler.

O halde sormakta haklı değil miyim: «Plân kim uygulayacak?». Elbette plâna inanmış, toplumcu, ülkücü yöneticiler, uygulayıcılar var. Yetersiz. Sonradan diz dömekten şimdiden olumlu tedbirler düşünmek gerek. Halkçı, devrimci kusakları işbaşına getirmek gerek. Plân düşüncesi ortak bir inanış haline gelsin. Ondan sonra da yaşayan — değişen bir şey olan plânın kırılmış yönleri yeden takılır. İktisadi — sosyal — kültürel bütünlüğü yeniden sağlanır. Ama önce, herseyden önce «ortak bir inanç» yaratmak şart. Plân kalkımmann ortak inancı yaratmak. Yoksa plân boşlukta kalacak. Uygulanamayacak.

Batuhan TÜRKOĞLU

On binlerin yürüyüşü

Mahmut MAKAL

Yalnız bizde değil, dünyanın her yerinde geçim sıkıntısıyla başbaşa bırakılan, ideallıklar içinde çalışmalarına olanak verilmeyen bir kitle var: Öğretmenler. Bunun nedenleri çoktur. Fakat asıl bir nedeni var ki, doğrusu, onları geçim sıkıntısı çekiren, onları nakletmek, dövmek, hapse atmak gibi çeşitli cezalarla rahatsız edilmelerini sağlayan yönetim ya da yöneticilere hak vermek gerekiyor: Bir kere öğretmenler, halk coğuluğu içine serpilmiş, onlarla doğrudan doğruya degeye bulunan aydınlardır. Onlardan başka halka inen bir aydın sınıfı bulunmadığı gibi, halk da öğretmenlere inandığı kadar hiç kimseye inanmaz. Bu da yöneticilerin, huzur içinde ve gürültüsüzce ayakta durmak isteyen yöneticilerin işine gelmez. Bazi sosyal ülkelerde öğretmenlere verilen değer elbette laftan ileriye götürülmüş ve uygulamada da normal geçimleri sağlanmış, değer ölçülerini ters çevirmeyerek öğretmenlere gerekli saygı ve inancı gösterilmiştir. Ama böyle ülkeler o kadar az ki, İskandinavya ülkeleri dışında bir iki örnek ya gösterilebilir ya gösterilemez. Avrupada da bizde olduğu gibi en az para alan memur sınıfı öğretmenlerdir. Ortaçağın tozunu henüz tam anlamıyla silkeleye meylen Avrupa ülkelerinde kilisenin borusu yer yer ötmekte, laik eğitime çelme takılmaktır ve «Yeni okul» ilişkini bulunan öğretmenlerin her yandan iyi koşullar içinde çalışmalarını mümkün olmamaktadır. Böylece, öğretmenlerin dar geçimle uğraşmaktadır, halkı ve öğrencileri uyandırmaya zaman; olanak bulamayacaklarına inanılmaktadır. Bize de, devrimlerin ve Anayassamız halka anlatılmasında öğretmenler aracılık etmiştir. Ama gelin görün ki, gerici çevrelerin bu yüzden eziyeti öğretmenleri tutmak yukarıda da işe girmemektedir.

İleri ülkelerde olduğu gibi, geri kalmış ülkelerde de öğretmenlerin durumu durum değil bugün. Fransada söz gelimi, Emil Zola'nın Haki katında anlatıldığı eski — yeniler çarpışması elbette Zola devrinde olduğu kadar belirgin değildir. Parlamentodan laik eğitimi zedeleyen bir kanun bugün de geçirilmek istenmekte fakat öğretmenler örgütlenmiş oldukları için buna karşı çıksamakta ve kabineyi düşürebilmektedirler. Yunanistan'da öğretmenler topdan grev yapmışlar ve geçimleri düzeltilmenden işlerine dönmemiştir. İranda da böyle olmuş, geçimleri düzeltilmenden işlerine dönmemen öğretmenlerin önderi bir bayan sonunda Eğitim Bakanlığına getirilmiştir ve durum anıktır yarıştırılmıştır.

Günümüzde bu olaylara boyuna yentiferi eklenmektedir. Haiti öğretmenleri Millî Federasyonu da hükümetlerinin öğretmenlere yaptığı müdahaleyi baskiya karşı bayrak kaldırılmıştır. Daha doğrusu, çalışmalarım tajid etmiş, çalışmaz halde geldikleri için de durumlarını Hür Dûnya Öğretmen Teşekkülerî Konfederasyonuna bildirmiştir. Konfederasyon da Birleşmiş Milletler teşkilâitâma başvurarak «Öğretmenlerin meslekî haklarının korunması ve herkesin eşit eğitim imkanı ve fırsatının verilmesi için Birleşmiş Milletler Teşkilâitâm Haiti hükümeti yanında aracılık etmek istemistiir. Haiti, Karabî denizinde ve Küba yakınında diktatörlükle yönetilen bir ilkedir. Bundan başka, geçenlerde grev yapmış olan Eğitimcilerin daha fazla pay alımları için derhal çare bulumaması istiyorlardı. Hükümet bu işe halçare bulacağına vadetmiş ve öğretmenler üçhafta süreli grevi bırakmışlardır.

Dünya öğretmenleri haklarını hep birlikte ele almaktı ve bir dayanışma kurdular. Bir Dünya Öğretmen Teşekkülerî Konfederasyonu 7 memlekette mevcut 132 öğretmen Federasyonu bağlı bulunmaktadır. Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu da bu örgütün bir üyesi olarak Haiti öğretmenlerini desteklemektedir.

Ozellikle son iki yıl içinde birdenbir toparlanan Türkiye öğretmenleri, kuruluşundan beri paslı bir çark örnegi söylemeye hale gelmiş olan Eğitim Bakanlığının Körüköründe destekleme «he» alışkanlığını bırakmayan Öğretmenler Federasyonunun dâvâlarına sahip çıkmaya, öğretmeni ve eğitimi kurtarmaya zorlamıştır. Bu arada yurdun her yanında öğretmenler hızla örgütlenme hareketine girişmişler dernek kurmuşlardır ve derneklerini Federasyona bağlamışlardır. Geçen yıl Kırıkkale öğretmenleri yürülmüş yıldır bütün Türkiye öğretmenleri yürümektedir. Altmış bin ilköğretimde ve yirmibin orta teknik öğretimde olmak üzere hâlen seksenbeş bin öğretmenimiz vardır. Bu rakam İhtiyaç yarısından çok nadir. Öğretmen yetişirme işi hâle ledilirse, bunun iki misinden çok öğretmenler ordusunu kendi dâvâlarını daha kestirmeden hâlet me olağanlaşabileceklerdir. Evet, şimdilik yüksek öğretim kurumlarını da katarsak toptan yüz bin öğretmenimiz var demektir. Çarşamba günü Ankara yürüyüş yapacak öğretmenlerin sayısı belki onbin civarında olacaktır. Bu virüs yâse katılan öğretmenler, birer — iki dernesi temsilcisi olarak geleceklere. Yürüyen her öğrenci üçü ya da yüz öğretmeni temsil etmiş olacaktır. Bütün başka türlü olmasa da çok zordur. Bir kere öğretmenler, Şubat tatilinden varalarak yürüyüş için Ankarayı boyayacak maddi gütten yoksun bulunmaktadır. İkincisi, yüz bin kişisinin bu yürüyüşe katılması, Ankara'da hâsiyat felce uğratır. Otelinde lokantasında yesul makamlar olağanüstüdür. Eğitim Bakanlığı da, kendine karşı yürüyen insanlara elbette boş da dursunlar kapımı açıp onları barındırmazdı. 9 yıldan, öğretmenler belki gecelerini parklarda geçireceklerdir.

Gelelim bu yürüyüşün nedenine: Ana hatları itibarıyle, öğretmenlerin yürüyüsleri şu nedenlerde dayanmaktadır (bunların detaylarını herkes biliyor):

Öğretmenlik itibarınum korunması, meslek deşerinin artırılması, Türk çocuklarının en iyiliğe kılde yetişirilmeleri için tedbirler alınması. Meclisten çıkan kanunların (Anayasa başta olsa) geçerlilik uygulanması, Devlet Plânlama Dairesinin otaya koyduğu görüşlerin uygulanması, Türk öğretmeninin sesi olan 7 Nolu Eğitim Şurası kararlarının hemen uygulanması, öğretmenlerin geçim durumlarının düzeltilmesi için sorumluların hâreke geçmesi..

Öğretmenler, çağdaş uygarlık düzeyine çökme için de başka çare olmadığını, eğitimi ve eğitimcili kurtarmadığını Atatürk yarası kusatırmalar da yetişirilmeyeceği gerçekini, bu yâse hâle halkoyuna ve yetkili yöneticilere duyuracaklardır. Onların yürümesinden sonra Eğitim Bakanının da yürümesini ve böylece onların işlerinin bir uçtan karşılaştırmaya başlamasını bekliyoruz.

Onbinlerin yürüyüşü, bir bakma yüz binlerin yürüyüşü, öğrencilerimizi de dâşımırsınız mil yonları halâk yürüyüşü olarak karşılanması ve seslerine kılak verilmeliidir. Tarihin de gözde den kaçırmayacak bir yürüyüşü bu. «Hak verilmeyen» diyen Atatürk'le «İlköğretim dâvâsı olmak, millet olmak dâvâsıdır» diyen İnönü'nün düşüncelerine de uygun düşmekte, bir bakma onların düşüncelerini gerçekleştirmek için yapılmaktadır.

Türk öğretmenine selâm olun! Onları anlayanlar beri gelsin! Beri gelsinler ve anlaşın: Artık, ya su, öğretmenlik tanrı sanatıdır, memleket öğretmenin omuzunda yükselsin, memlekî öğretmenler kurtarır, yeni kuşaklar onun eşiridir.. gibi laflara paydos deyin, ya da iş yapın ve yâse hâsiyat sonunda külfî kafalarla yürüttülen eğitimi, eğitimcili kurtarm. Bu, bugünün meşalesidir ve hemen hâsiyat gerekmektedir. Yarın çok

İNGİLTERE

İşçi Partisine
yeni lider

İngiliz İşçi Partisi'nin ölen lideri Hugh Gaitskell yerine geçen hafta 247 İşçi Partisi Parlamento Üyesi yoğunlukla Harold Wilson'u seçti. Gaitskell'in yardımcısı olan George Brown 103, Harold Wilson ise 114 oy aldılar.

Gaitskell öldüğü zaman onun yerini dolduracak ve İşçi Partisini başkanlığı yeri bir liderin bulunmasıın son derece zor olduğunu söyleyenler şimdilik Oxford'da parlak derece ile bitirmiş bu zeki ve kabiliyetli orta sınıf entellektüelinin partinin başına geçişini memnuniyetle karşıyorlar. İşçi Partisinin yükselen seçimlerde 69'luuk Harold Mac Millan'ın sürdürdüğü Muhafazakârlar karşısında başarı kazanacağı umuyorlar.

Harold Wilson 31 yaşında iken ikinci dünya savasından sonraki ilk İşçi hükümetinde Ticaret Bakanı yapmış, çalıskan ve aksı, ama son derece kayıp tannan bir politikacıdır. 1960'da partinin liderliği için Gaitskell ile mücadele edip 166 oya karşı 81 oyla kaybeden Wilson, gölge kabinede Maliye ve Dışları Bakanlıklar yapmaktadır, partinin doktrinlerinden biri olarak tanınmaktadır.

Neden Wilson?

İşçi Partisi nesni partide meşup parlamentörler seçecek, önceki hafta seçiminin ilk turu yapıldığında ortada üçüncü aday ol-

Harold Wilson.
Yeni lider

rak Callaghan vardı. Fakat ilk turda adaylardan biri, diğer ikisi kadar oy toplayıp seçimi kazanamadığı takdirde, en az oy alan aday olanlarından, Callaghan meydanı Brown ile Wilson'a bıraktı. Ve İşçi Partisinin oyunu kullanan 247 parlamentöri (arasında İşçi Partisi parlamentör sayısı 249'dur) yoğunlukla Wilson'u desteklediler.

İngiliz gazeteleri Wilson'un seçimi kazanmasından sonra partinin politikasında önemli bir değişiklik olmayacağı, partinin daha ziyade ortsan solundaki kanadını temsil eden Wilson'un bu istikamete partiyi kaydırılmayacağı, parti birliğinin korunacağı, Ortak Pazara konusunda hükümetle aynı fikirde olduğunu, Avrupa Birliği'ne karşı olmadığı, yazdır. Amerikan gazeteleri ise daha ziyade Wilson'un sole tarafı üzerinde duruyor, çok kayıp bir politikacı olduğunu, hatta fırçatıcı olarak tanıdığını ileri sürüyor, çeşitli konularda zıt iki fikri de zaman zaman savun-

muş olduğunu misallerle anlatıyorlardı. Amerikan yorumcularına bakılırsa Wilson son derece zeki, kabiliyetli ve fırsatları son derece iyi kullanmasını bilen bir entellektüel liderdir.

Wilson'un İşçi Partisi parlamenterleri tarafından parti liderliğine seçilmesinin belli başlı sebebi, İşçi Partisinin yaklaşan seçimlerde iktidarı kendisini aday göstermek ve bu seçimlerde partiyi sürdürmek için en müsait lideri aramasıdır.

Wilson başkan seçildikten hemen

sonra verdiği bir demeçle gerçek ten herseyden önce parti içinde birleşitici rol oynayarak Gaitskell'in yerini alacağını, kendisini destekleri ile liderlige getirenlerin parti içinde hegemonyalarına sebebiyet vermeyeceğini, kendinden önceki liderin politikasını «şimdilik» takibedeceğini ortaya koymustur.

Wilson'un Gaitskell'in politikasını devam ettireceğini açıklaması bilhassa Amerikalıları memnun etmiştir. Çünkü Wilson'un İngiliz-

renin NATO'da oynaması gereken rol, Amerika ile işbirliği, silahsızlanma gibi konularda Gaitskell ile aynı fikirlerde olmadığı bilinmemektedir. Wilson ilk basın toplantılarında partinin NATO'yu kuvvetle desteklediğini söylemiş, fakat hemen «Gaitskell'e Moskova'yı ziyaret için yapılmış davet bana da teşnil edilirse memnuniyetle giderim», diye ilâve etmiştir.

Sivrilikler

Wilson'un batı ülkeyinde allerji

**Oсло'da yayınlanan «Arbeiderbladet» gazetesinde
Per Dragland imzasıyla Türkiye hakkında bir yazı
yayınlandı. 14'lerden Muzaffer Karanın YÖN
için çevirdiği bu yazıyı yayınlıyoruz:**

Atatürkün büyük eserini ölümünden sonra yerine gelenler devam ettiremedi

Norveç Krallığı, Batı uygarlık seviyesinin repe noktasına ulaşmış İskandinav memleketlerinden biridir.

Diger İskandinav devletleri gibi, Demokratik Sosyalizm'i uygulamaktadır. Bugünkü yüksek hayat seviyesine, bu sayede ulaşmıştır. 25 seneden beri İşçi Partisi iktidardadır. Yukarda adı geçen gazete, bu partinin neşir organlarından biridir. Norveç'lilerin Türklerle karşı bir hissumeti yoktur. Sosyalizmi benimsenmiş olan bu millet, herseyden evvel Humanistidir. Bütün dünya milletlerinin kalkınmasını ve eşit haklarla hep birlikte kardeşçe yaşamalarını isterler. Çalışkan ve yardımseverdirler. Politik çabalari, dünyaca topyekün sulh ve sukûnun bir an evvel teessüsüne doğru yöneltildiştir.

M.K.

B ana Doğu ile Batı'nın orta yerinde bulduğunu söyle mislerdi. Şu anda, Kemal Atatürk'ün yüce kabrinin tesis edilmiş olduğu tepenin üzerinde yim. Yüksek bir yerden Ankara'ya doğru bakıyor. Batı tarafı beton binalar, parklar ve geniş caddeleler doğu tarafı ise, kuraklığa ve fakirliklerle dolu bir kent.

Deniz yüzeyinden 1000 metre kadar yüksekte, Türkiye'nin ortasına rastlayan bir yayla üzerine, Atatürk tarafından kurulmuş bir kent. Hem de hiç bir tabii kaynağı dayanmadan. Bu kent, dağın halden tüm bir millet meydana getirecek ve İki dünya parçasını birleştirecekti.

Yirmi sene gibi kısa bir zaman da hasın tabiatı halkı değiştirmeye kudretini gösteren bu Türk, hayran olunacak bir insan olmalı. Herkes ondan hâli gurur ve iftihârla bahsetmektedir. Bihâssâ Türk kadın, özgürlüğünü O'na borçludur. Bu sebepten sadece yattığı yüce kabirde değil, milletinin kalbinde de hâlâ bulunmaktadır.

Geliç doğrundan açıkça görülen sosyal adaletsizlik:

Atatürk, arkasında, bitiremediği bir çok sosyal problemler bırakmıştır. O'nun ardından gelenler, bunları tamamlayamadılar. Bu insanların hepsi Atatürk'ün yolunda Berleştiklerini iddia etmektedirler. Yattığı yücelikten onlara bakan merhum rahatsızlık duyuyor olmalıdır.

Türkiye'de adam başına sene de ortalama olarak 1500 Norveç Kron'u (takriben 1900 TL.) gelir düşmektedir. Fakat gelir bölümünü, açıkça gayri adilânedir. Yüksek kazançlar sağlayan bir tabakanı mireffehi yasuya, memleketteki hayat seviyesini parlak göstermeye kâfi değildir. Bu yüksek bozkır memleketteki kişiler çok seri geber. Binlerce işsiz ve gidaaz kalmış insanların bu kara kişi nasıl geçireceklerine şahşemâk mümkin değil. Zaten bir çoklarının da bahara ulaşamayacakları muhakkak.

İşsizlik ve dehşetli bir nufus artışı:

Türkiyede endüstrileşme, henüz sahnesindir. Gelişmeyen, yüzde oru olarak görmek mümkün kılındır. Fakat, başlangıç noktasının zayıf olduğu için, yüzde oranları, bu memlekette pek bir şey ifade etmezler. Endüstriyel hizmetleri kabul edilse bile, buna oranla nufus artışı, bir kasırga hızı ile yürümektedir. Senelik nufus artışı % 3 tür. Bu rakkam, nufusun 25 senedeki iki kat artacağını ifade eder. Halbuki Norveç'te nufus artışı % 1 civarındadır.

Bundan bir müddet evvel Türk gazeteleri, bir Türk kadının 11 senedeki 11 çocuğu anısını yazdılar. Bu netice metredildi. Kadın takdir edilerek mükafandırıldı. Halbuki, bu 11 çocuğa memleketin verebileceği yaşama imkânları ve gelecekteki vaatler, yapılan tak-

yaratan sivrilikleri Ingilterenin başumsuz nükleer kuvvet teşkilî ve silahsızlanma, Avrupa Birliği ve Amerikanın genel politikası hakkında görüşleridir.

Wilson daima Ingilterenin nükleer kuvveti sahip olması için girişilen gayrelerin karşısında olmuştur. 1960 senesinde İşçi Partisi içinde tek tarafı silahsızlanmanın şampiyonluğunu yapmış, bu sol cərayen parti içinde başarı kazanmış, bu başarının testlerini ortadan kaldırın, Mac Millan'ın ve Batının topyekün silahsızlanma hakkındaki prensiplerine uymak için Gaitskell'in bir sene devamlı gayrelerde bulunarak partinin istikametini değiştirmesi gerekmisti.

Wilson, Kennedy'nin Küba hakkındaki son kararını şiddetli tenkit etmiştir, Ingilterenin Ortak Pazara alınmamasından sonra yaptığı konuşmaya şiddetli bir dille cevap vererek konuları partisinin görüşünü aksatmıştır. Bu görüşler arasında, her geçen gün biraz daha gerileyen Ingilterenin ekonomik durumunun düzeltmesini anelik devletin ekonomik boşulları geniş bir planlama ve müdahale ile mümkün olacağı, NATO içindeki dayanışmaya ön planda yer verilmekle berserber Avrupaya da sırt gevirmemesi gerekti, Muhafazakâr Partinin seçimi kaybetmesi kuvvetli ihtimal olarak ortada dururken Adenauer gibi bir kısmın Avrupa liderlerinin İşçi Partisinin iktidarı hâlinde Ingilterenin tarafsızlığı kayacığının doğru olmadığı gibi noktalar da yer almaktadır.

Wilson, lider seçilmeden önce son defa Avam Kamarasında Bakan Mac Millan'ın Ingilterenin Ortak Pazara alınmamasından sonra yaptığı konuşmaya şiddetli bir dille cevap vererek konuları partisinin görüşünü aksatmıştır. Bu görüşler arasında, her geçen gün biraz daha gerileyen Ingilterenin ekonomik durumunun düzeltmesini anelik devletin ekonomik boşulları geniş bir planlama ve müdahale ile mümkün olacağı, NATO içindeki dayanışmaya ön planda yer verilmekle berserber Avrupaya da sırt gevirmemesi gerekti, Muhafazakâr Partinin seçimi kaybetmesi kuvvetli ihtimal olarak ortada dururken Adenauer gibi bir kısmın Avrupa liderlerinin İşçi Partisinin iktidarı hâlinde Ingilterenin tarafsızlığı kayacığının doğru olmadığı gibi noktalar da yer almaktadır.

Wilson'un bu açıklamalarının Ingilterenin tarafsız olmayacağı gibi bir kısmı, Batılı müttefikler arasında memnuniyet sebebi olurken, daha geniş planlama gibi bir başka kısmı da ekonomik genişleme tâsaları bazı ileri ekonomili Batılı ülkelerini endişelendirmektedir.

NATO

Değişmeyen
şartlar

S avunma Bakanı İlhami Sançar, geçen Cumartesi günü bütçe görüşmeleri sırasında, Türk Silâhi Kuvvetlerinin stok ihtiyacının 14 milyar liranın üstünde olduğunu açıklarken, Birleşik Amerika'nın Savunma Bakan yardımcılarından Gilpatrick, Roma, Bonn ve Paris'e yaptığı ziyaretler serisini tamamlayıp ve burada görüşüğü yetkililere «Avrupayı savunmak istiyorsanız, askeri gücünüzü artırın, hem Amerikanın masraflarına katkılm hem de 3 ay kendi bünyeze savunacak kadar stok yapın» diyor.

Amerikan kaynaklarına göre Avrupadaki müttefik kuvvetlerinin (Amerika haric) stokları anelik 1 aylıktır. Oysa bunun Amerikan kuvvetlerinin 3 aylık seviyesine çıkarılması, sonra da ikmalin aşamasından yapılabilmesi için silahlârların Amerikan kuvvetlerinde olduğu gibi modernize edilmesi gerekmektedir. Yoksa bir harp vuruşunda Avrupa 400 bin Amerikan askeri burada tecrid e-dilmiş bir hâle kalecektir.

Fransa Cumhurbaşkanı General De Gaulle'nin «Amerika bizi kaderinizle başbaşa bırakacaktır. Simdiden istikbalimizi düşünelim» felsefesine karşı bir yandan Amerikan yetkilileri «Avrupayı yalnız bırakmayız» derken, diğer yandan da Avrupanın daha uzun müddet Amerikanın «ortasında» gezmeyeceğini, böyle hizmetlerini masrafı-

ni kendi başlarına karşılamaları gerektirini ileri sürüyorlar, ilk adımda istenilen mevut masrafların paylaşılması, sonra da yapılan araştırmalara katılmamak şeklinde oluyor.

Küba krizinin Rusyanın Küba'dan fizeleri çekmeğe karar verdiği ile yumuşaması bunun ardından atom denemelerinin durdurulması hususunda ümit verici adımların atılması Amerika ile Rusyanın arasındaki buzların erimeye olmaya bile, pürgalanmağa yüz tutmasının işaretleri olarak kabul ediliyor. General De Gaulle'ün de ikazları ile birleşince bu durum Avrupanın gelecekte kendi kaderi ile başbaşa kalacağı hususunda tereddütler yaratıyor. Bu ortam içinde Birleşik Amerikanın, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi iki endişesi var. Bir taraftan Batı savunması ile ilgili masrafları artık kendilerine ağır geldiği gereğisi ile yavaş yavaş müttefiklere devredilmesini istiyorlar diğer taraftan da bir harp vukuundan Avrupayı yalnız bırakıracaklarına inanılmaması...

ASYA - AFRIKA ■■■

Sömürgecilige karşı savaş Konferansı

Tanrıya'nın Moğol şehrinde çalışmalarına devam eden Afrika - Asya halkları dayanışma konferansı son cihesinde genel bir deklarasyondan başka bir de siyasi karar almıştır. Gelecek haftalar içinde dünya politikası üzerinde büyük etkileri olacak olan bu kararın belli başlı noktaları şunlardır:

1. — Bağımsızlık ve hürriyet için mücadele:

Ahnın kararında bu konu ile ilgili olarak şu hususlar belirtilmekte dir:

Bağımsızlıklarını ve hürriyetleri için mücadele eden memleketlerin milliyetçi hareketlerini desteklemek, bunların kurdukları savaş birliklerinin yetiştirmeleri içinde yardım.

Hürriyetleri için mücadele e denlere askeri ve mali yardımlarda bulunmak.

Milli kurtuluş hareketlerinin siyaset ve diploması alanında manasına desteklenmesi,

İsrail ve Siyonizm kanalıyla yeni sömürgeciligin Afrika'ya sağlammasını önlemek için uyruk bulu nulması.

Sömürgeciligin baskısından ve zulmünden kaçan bütün siyaset adamlarına siyasi iltica hakkı tanınması.

2. — Birliğe ulaşma ve dayanışma yi kuvvetlendirmek için sarf edilek gayretler:

Bu alanda Afrika - Asya halkları rıdanı su hususlarının yerine getirilmesi istenmektedir:

Empirealist ve sömürgeciliye karşı açılan mücadelede gıyretlerin birleştirilmesi ve bir ahenk kurulması.

Bundan önceki Afrika - Asya halkları dayanışma konferanslarında alınmış olan kararların uygulanması.

Bütün Afrika ve Asya memleketlerinde dayanışma hareketinin geliştirilmesi ve kuvvetlendirilmesi için müsterek gayret sarfı.

Kartrida, bu arada söyle denilmektedir: «Empirealist devletlerin sömürge savaglarına devam eden memleketlere silah, askeri uzman ve meleri ve mali kaynaklarını buluların emirlerine tahsis etmeleri bütün Afrika - Asya halkına karşı bir tecavüz teşkil ettiği gibi, dün ya barışını da tehdid etmektedir. Yeni sömürgecilerin hedefi pek yakın bir zamanda bağımsızlıklarına kavuşmug olan halkların hükmü ranlı haklarını ortadan kaldırılmaktır.»

Bu arada karar suretinde günler talep edilmektedir: «Yabancı devletlerin Afrika - Asya memleket-

Raif ERTEM'in raportajı:

Iraklı gençler ihtilâli anlatıyor

«14 Temmuz 1958 ihtilâline büyük sumitler bağılmıştı. Yabançiların temsilcisi olan Nuri Sait idaresi yıkılmış, yerine «millî irade» gelmiştir. Aradan beş yıl geçti. Tam beş yıl bekledik. Fakat Kasım hiç bir islahat yapamadı gibi, eski menfaat zümrelerini dahi tasfiye edemedi. Siz Kasım Rusya taraftarı görüyordunuz, değil mi? Aslında dış politikası Ingiltereye bağlıydı. Edip Çiçekliyi hatırlarsınız. Suriyeli... O, Kasımın akıl hocasıydı.

İç durumumuza gelince, yürekler acısı... Kasım vaad ettiği hiç bir reformu yapmadı. Bir top rak reformu kanunu çıkardı ki onu da uygulayamadı. Sallantıda bıraktı. Bundan kendi yakınıları faydaladı. Dolayısıyle yeniden periler doğdu. 1958 ihtilâlinin gerekten nedenleri ortadan kaldırılmıştır.

Hemen söyle karışarak, «Meseler Kasım halletti, değil mi?» dedi, «Evet, ihtilâller vaadlerin yerine getirmeli. İhtilâlin neticesi halka kadar inmezse, tekrarlanır» dedi Dr. Adil Yağmur.

Arap Öğrenci Derneği'ndeydi. Gazeteci olduğumuzu, Iraklı öğrencilerle konuşmak istedigimizi bildirdik. Bir genç ortaya atıldı: «Bizde Iraklı, Suriyeli yok... Arap öğrenciler var...»

Konuşmalarımızın yönü ve ulaşılacak sonucu daha başlangıçta anlaşılmıştı. Iraklı, Suriyeli yok. Arap vardı. Hersey bu noktada bağlandı.

Evet ama o bölgede yaşayan kimseler olarak Iraklı arkadaşları da bulunsa iyi olmaz mı?

Dr. Adil Yağmur çıktı karşımıza ve «Ben, dedi, Iraklıym.»

Topluca bir masanın etrafına oturduk. Yalnız birkaç kişi rad yorum başında kaldı. Bağdat radyosu yaymalarından bize devamlı haber getirdiler.

Peki, Adil Yağmur... 14 Ramazan ihtilâlini gerektiren başıca nedenler hangileridir?

Kısaçısı, yarında kalan 14 Temmuz 1958 ihtilâli... Diktatörluğun sonu...

Ama sizler Kasım devresini uzun zaman desteklediniz.

Hayır... Başlangıçta belki. Fakat Arif, saf dışı edildikten sonra gençlik ve aydınlarla halk Ka-

simdan soğudu. 14 Ramazan ihti-

tilâli bir halk hareketidir. Bu bir millî ayaklanmasıdır. Biz Basradan Atlas Okyanusuna kadar uzanan bir Arap devleti kuracağız. Bu,

taraşsız ve sosyalist bir devlet olacaktır. Kimse kimseyi sömürmesine müsaade edilmeyecek

dir. Ne emperyalistler Arapları sömürebilecek, ne de içimizdeki kapitalistler halkı... Kasım zaten hayatı bu noktada isledi. Arapları böldü. Bu İngiliz siyasetidir. Millî mukavemet adı altında komünistlerden bir teşkilat kurdu. Ön

ce milliyetçileri vurdu, sonra Kürtlere dayanmak istediler. O da olmadı. Millî birbirine vurdu. Sonunda kendileri ayağı kaydı. Şimdi onu tutan kendileri doyurduğu çok zenginlerle komünistler var

— İyi ama, nasıl olur? Zenginlerle komünistler tamamen zıt i

ki zâire değil mi? Bir çelişke olmuyor mu?

— Evet zıt. Zaten Kasım grubu götüren bu oldu ya... Ne olduğunu, nereye tuttuğunu beş yıldır kimse anlayamadı. Bir simafa da yanarak diğerini vurdu. Sonra diğerine dayanarak başkalarını... Böyle de devam etti. Tabii onu, başarısızlıklarını örtmek içindi. Hattâ hatırlarsınız, bazan başka ilkelere saldırır veya İlhaç ede ceğini söylerdi.

— İhtilâlin çok kanlı olduğunu söylüyorlar.

— Hayır, kanlı değildir. O ka-

dar kan tabii akacak. Çünkü karşı çıktılar. İhtilâl kendisine karşı çıkan kuvvetleri temizlemesee nasıl ayakta durur, nasıl bir yenilik getirebilir?

— Kurtler meselesine ne dersiniz? Muhtar yetkililer söyle niyor?

— Bu olamaz. Biz Kurtler için dimizden ayrı saymıyoruz. Türk yede nasıl beraber yaşıyorsa Irak da Kurtlerde öyle beraber yaşıyacagız. Esasen onları isyan ettiren Kasım futunu oldu. Kasım komünistlere dayanarak onları ezmek isteyince, onlar da Battılarla yardımyla ayaklandılar. Biz komünist değil, sosyalistiz. O topraklar üstünde beraberce, eşit şartlarda aynı hayatı yaşaya cağız. Görecekleriniz anlaşacaklar.

— Acaba bu İhtilâlde yabancılar rolü var mı?

— Hayır. Bu tamamen halk İhtilâlidir. İhtilâl gecesi, ordu genelikle beraber harekete geçmiştir. Karşı kuvvetleri beraber ezmıştır. Bundan sonra da beraber çatışacaklardır.

— Násırın rolü yok mu? Násır için ne düşünüyorsunuz?

— Násırın da doğrudan doğruya bir rolü yoktur. Yalnız Násır Arap Birliği kurmak için uğraşmaktadır.

— Bu İhtilâlin lideri kimdir a caba? Arif mi?

— İhtilâl bir komite yönetmektedir. Arif, İlhan edildiği gibi gelmemesidir.

Bağdat sokaklarında el silahlı «M illi muhafizler»

lerindeki askeri işlerinin tasfiyesi, bütün yabançı kuvvetlerin geri çekilmesi.

Afrika - Asya halkları dayanışma konferansı bu siyasi karara ek olarak şu konulardaki görüşlerini de belirtmektedir:

Portekiz sömürgecileri,

Konferans, bundan başka, Portekiz boyunduruşundan kurtulmak için sömürgeciler halkının ağzı oldukları savagın bütün imkânları desteklemesi gerekligi husus üzerinde de izrarla durmaktadır. Konferans, Portekiz'i dünya Kamu oyununda suçlamak için Birleşmiş

Milletler Gelenlik Konseyinin dik kathâlın gelilmesini istemekle ve bunun için de teşkilat içindeki Afrika - Asya grubu memleketlerinin elbirliğiyle gelişmelerini ve faaliyetlerini abenkleştirmelerini istemektedir.

Angola konusunda, Portekizler tarafından teyif edilmiş olan bütün milliyetçilerin serbest bırakılmasına husus üzerinde du rumakta ve Angola'nın bağımsızlığı için mücadele eden çeşitli eylemlerle milliyetçi teşkilatlara birleşmeleri tavsiye edilmektedir. Portekiz Ginesi ve yine Portekiz sömürge olan Yeşilburun adaları hakkında da aynı sözler tekrarlanmaktadır. Bundan başka, Mozambik'in hürriyet ve bağımsızlığı mücadele sindi desteklediğinden ötürü de Tanzanya'ya Asya - Afrika halkları adına teşekkür edilmektedir.

Konferans, bundan başka, Portekiz boyunduruşundan kurtulmak için sömürgeciler halkının ağzı oldukları savagın bütün imkânları desteklemesi gerekligi husus üzerinde de izrarla durmaktadır. Konferans, Portekiz'i dünya Kamu oyununda suçlamak için Birleşmiş

larağılı edilmiştir.

Konferansa göre Kongo olayları «Birleşmiş Milletlerin bir Amerikan oyuncu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu teşekkürlerin gerekmektedir.

Gerçek Atatürk

Yazar :

General Faruk GÜVENTÜRK

Fiyat: 15 Lira

OKAT YAYINEVİ

Ankara Cad. No: 45 — P.K. 1017 — İSTANBUL
(Mili Eğitim Bakanlığı Yayınları içinde bulunur)

YÖN/25

Tiyatromuzda Arena dönemi

Ayperi Akalan

Özelikle son üç- beş yıldır, İstanbul'daki asıl tiyatro gelişmeleri özel tiyatroların oluşması, süreçleme bilimcileri ve coğal-

baskısını savunur, oyun sürelerini, alkış oranlarını, giese hesapları ni tanık tutarak da savularını eni konu kabul ettirir oldular.

Bu olumsuz «açmaz», bu titkanma, elbet bir yandan çözülecek, tiyatro da eninde sonunda baş kaldıracak kanısındaydık. Yanılmamış olmakla sevinç duyuyorum. İşte, alımlı ve inançlı, kesin ve upaçık, olanca oyunları ile Arenacılar efsa geldi.

«Aslan Asker Şvayk» oyunundan sonra inançla öne sürebiliriz ki, Arena tiyatrosu Türk tiyatrosu da bir dönemdir. Hem öyle kütük değil önemli ve kalıcı bir dönem..

Bir bütün halinde Arena Tiyatrosu halka dönüktür. Ne çoğunluğun beyenisini, ne de azılığın pi karımı ve övgülerini göz önüne al mamacasına tiyatroyu halka yörenletmek isteyen tiyatrodur. Şvayçalı çok güzel oyunun, şimdidek esini görmemişizim özleni, özlemi çalışmanın asıl ortaya koyduğu da budur.

Arena Tiyatrosu asıl güclüñi, bu yöne doğrulmak için harcadığı güç'ten alıyor. Bu durum (bugüne kadar diğer sahnelerin oyunlarının olduğu gibi) oyunculuk yetesine sokmuş. Ama, bunu semtiyleştirmiş. Balaban'da naksısalt naksı değil. Balaban'da naksı teknik düzende yerini almış. Naksı bitki oluyor, hayvan oluyor, doğanın bir parçası oluyor, hareket oluyor. Çünkü Balaban, «insansı»: ön plâna almış. Kaslar, reketler, figürler, naksı dizeni içinde verilmiş, değer kazanmış. Naksının bunun dışında, soyut bir anlamı yok. Balaban, «nakış»ı insanlaştırmış.

Balaban, öküzdü eseفاlets ögesi olarak kullanamaz. Balaban'ın öküzdü arıka, bu, naksız düzeni içinde düşündürmüştür. Nakışa böyle gidiyordum da, ondan. Oysa, Balaban'da bitkiler bile kalın, canlı, yapılı, güclüdür. Balaban'da perspektif aramamalıdır. Yanı bildiğimiz perspektifi. Örneğin, «Karaşapının Kara toprakla Kavgaası», ya da «Hagaratın Yeryüzünde Üzürgül» adlı tablolardında perspektif değil, perspektifler vardır. Ancak, bu perspektifler, bir «büttün» içinde birleşirler. «Tek»ler, kendi dünyalarında «büttün» ile sağlamak için kullanılmışlardır.

Balaban, karamsar konulara eğilmisti. Ama, bu konuların işlenisi karamsar değildir. Balaban'da umut vardır. Balaban, sumutsun restsini yapmıştır. Balaban'da hersey büyük bir kavşa içindedir, bir bahar hayatı, bahar direnişi içindedir. Plesirleri esirin başlı, hacimli, tesisiveden çokmuş gibidir. sahur, aksakittır. Çünkü, ebtazim halkının yagayıdır.

Balban'da gıysi, vücutla kaynaşmış bir haldedir. Balaban, zivâyî, ancak vücudun kıvrımlarını verebilmek için bir arac olarak kullanmıştır. Kasların kıvrımları, sac örgülerini, zinciri, naktı an-

Balaban'ı evrimini bitirmemistiştir. Tek şəxsiyə Balaban, bu şəxsinin resmini kurtarışa yoldaşdır. «Balaban 3», Balaban'ın durmadan kendini asma cahisi içinde olduğunu kanitlıdır. Namusu reşagm Balaban'a, başarılar dileğim.

Memet Fuat

1926'da İstanbul'da doğdu. Edebiyat Fakültesini bitirdi. 1959'da dergilerdeki yazıları için Ataç Eleştiri Armağanı, 1961'de «Düşünceye saygı» adlı kitabıyla Türk Dil Kurumu Eleştiri Ödüllünü kazandı. 1963 yılı başında her yıl hazırlayacağı yıllık antolojilerinin ikinci «Türk Edebiyatı 1963» adıyla yarınladı.

neğine, yazarın başarısına hele tiyatroya sevgisinin içtenliğine dayanıyor olmaktadır çok başka, bu durumların çok ötesinde bir durumdur ki, çağın tiyatrosunu anlayışı da budur.

Arena yönetmeni Asaf Çiğiltepe dimdik, alçalmamağa kararlı finanç h bir sesle nerdevse haykırıyor:

«Tiyatromuz bir «eğlendirme» «yemekten sonra gevis getirme» tiyatrosu değildir ve olmayacağındır. Günün birinde bizi bu yola zorla yacak etkenler çıkarsa, önce kendimizi savunacağımız sonra da o tür de eserlere boyun eymektense belki de geçici olarak seyircileri mizden füzin isteyeceğiz.. Arenâ tiyatrosu bu çağda yapılan savaşın, özgürlük savaşıının özlemini duyan bir tiyatrodur..»

Çağının sorunlarını bilen, top-

lumuna olan sorumluluğunu kavramış ve tiyatromuñ bu tutumdaki güçüne inanmış gerçek bir tiyatroseverin, onur sahibi bir kişisin sesidir bu.. Daha da önemlişı tiyatroya alanından Türkiyemizin ana sorunlarına, yoksunluklarına, gerçek çıkarlarına eğilen, ışık tu

tan bir tiyatronun bildirisidir. Yö netmen diye de buna derler, ti yatro kurmayı panayır yeri dizmekten ayırt etmeyeenlere değil. Svayk'ta sahneye koyucu Ergun Köknar'ın başarılı, ortaya koy duğu iş, akıcılığı, doygunluğu, yorum sağlamlığı, eksiksizliği ile şimdideyek İstanbul seyircisinin görmediği bir toplu-düzen bir üs tün ovun idi.

Kent oyuncularının «sempatik», «siyli oyuncusu» Genco Erkal Şvâyk'ta «Aslan Genco» diye yürek

kabarttıyorsa gene böyle bir açıyn, böyle bir dönem durumunu seçtiği bu durumun tüm koşullarının üstünden gelebildiği içindir. Ve Genco Erkal, umutulmaz, yerden göçe övilesi oyumu ile seyrine do yulnuz bir oyuncu olduğu kadar, saygideğer bir kişi olduğunu da kesinlikle göstermiştir

Bir bütün olarak teknik yardımından, parakoyucusuna kadar tüm Arena'cılar tiyatromuze'n en önemli dönemini gerçekleştiriyorlar. Seyirci olarak bu olayı değerlendiremez, hele destekleyemez-

Aydınları, tıvatroseverleri para
sunın değerini almak isteyen gü-
zel oyun meraklılarını hepiniz, he-
pinizi Arena tiyatrosunda Aslan
Asker Şvayk'ı göremeğe çağrıyo-

Mersinli genç oyuncular

Mersinli Gençler Oyuncular, 23 Ocak'tan beri Cahit Atay'ın «Pusuda» ve William Saroyan'ın «İstiridye ile İnci» adlı birey perdelik oyollarını Halkevi sinemasında oynuyorlar.

Genç Oyuncular, amaçlarını şöyle anlatıyorlar.

rekli İlgiyi bulamamış ve işiklanarak yuhalanmıştır.

Yalnız bizimde bir derdimiz var: Bize yakınlık duyması, desteklemesi gerekliken uğraşı, e-reği gelecek kuşakları eğitmek olan eğitimiçi refer bile, çok zaman davranışlarımızı küçük kaprisler uğrına köstekliyor, baltalıyorlar. Çeşitli olanaksızlıkların içinde oyunlarınızı sürdürmeye çalışıyor acılarınıza bağırmaya basıyoruz. «Pusuda», umduğumuzun üstünde ilgi görüyor. Şimdi lik Mersin'in çeşitli İlçe ve yakın köylerinden israrla çağrılmaktayız. Şubat ortalarında, tiyatro yu halkın ayağına götürmek üzere çevremizde bir turneye çıkacağız. Halk Eğitim merkezine bağlı oyun kolu olarak geçici bir zaman için oynadığımız bu oyunlarla Güneyin özlemiň çektiği Tiyatronun tohumunu atmış bulunuyoruz. En kısa zamanda Mersin Tiyatrosunu kurmak üzere hazırlıklara başlamış bulunmaktayız.»

Pakistan Times gazetesinde 30 Ocak 1963 günü yayınlanan aşağıdaki yazısı, dış politikamız hakkında isabetli görüşler getirmesi bakımından sütunlarımıza aktarıyoruz. İbrahim Çamlı, bu yazısı, Millet Meclisinde geçen ay yapılan dış politika üzerindeki genel görüşme üzerine kaleme alınmıştır.

Batı ittifakı

içinde bağımsız Türkiye

Ibrahim Çamlı

Büyük görüşmelerde kuvvetle Batı taraftarı olan Türk dış politikasının prensipleri söz konusu olmamıştır. Genel görüşme teklifini yapan Nihat Erim Cumhuriyet Halk Partisinin tanınmış eski bir üyesi ve eski bir Başbakan yaradımcıdır. Fakat her seyden evvel, dış politika konusunda muhafazakârdır. Teklifi yaparken güttüğü gaye prensiplerin münakaşasından ziyade buların tabibâtını tenkid etmek ve hükümetin dış konularla ilgili faaliyeti hakkında geniş bilgi almaktı. Teklif lehine büyük çoğunlukla rey veren milletvekillilerinin davranışları aynı idi. Neticede nüzakeler bu hudutlar içinde cereyan etti. Ancak bu arada Türk parlamentosunda, mutedil ve endirekt olmakla beraber, ilk defa, Türkiye ile Batılı müttefikleri arasında mevcut münasebetlerin mekanizmasını tenkid eden ve bu mekanizmanın Türkiye'ye lehine işlemişini iddia eden seslet yükseldi. Bu tenkîdler prensipen ziyade tabibâtla ilgili görünüyorosa da Türk dış politikasında ilerde doğması muhtemel yeni bir nüansa, değişik bir görüşe işaret etmektedir. Bu görüş son zamanlarda Türkiye'de bazı çevrelerde «Batı ittifakı içinde bağımsızlık» şeklinde ifade edilmektedir.

Bu düşünce tarzı yeni değildir; İnönü'nün muhalefet yıllarında yaptığı bazı konuşmalarda da belirtmişti. İnönü'nün bu tutumu kısmen Mende resîn Amerikalı müttefike olan tábiyeti, kısmen de «Lozan Kahramanının» bağımsız siyasi kararının neticesi idi. O sıralarda hâkim olan kanaat, İnönü'yi ittidârına geldiği zaman Türkiye'nin Batı ittifakı içindeki durumunun önemli bir şekilde değişeceğini idi. Ancak 1960'da ittidâri İnönü değil, askeri bir cunta aldı. Maamafî Millî Birlik Komitesi üyelerinin büyük kısmı dış politikada İnönü'ne benzer duyu ve düşüncede idiler. Nitekim Türkiye'nin Birleşmiş Milletlerdeki heyetine daha bağımsız oy kullanması ve Asya - Afrika bloku tie daha yakın münasebetler kurması hususunda talimat verildi. Bununla beraber bu tutum hiç bir zaman yeni bir dış politika formülü hâl sokulmadı. Bu iç konuların ağır yükünün böyle bir çalışmaya zemin ve vakit bırakmamış olmasından. Bugün ise, yanında Muhamazakâr bit Dışişleri Bakan bulunan ve bir türlü tam olarak hâlde dilemeyen bir rejim buhran ile karşı karşıya olan İnönü muhalefet yıllarındaki tutumunu sistemleştirmek volunda fazla mesai sarfeder görülmektedir. Bununla beraber Küba krizi esnasındaki dikkatli demeci ve genel olarak müttefiklerle temaslarındaki davranışları Türk dış politikasına daha müstakil bir hava getirmiştir.

«Batı ittifakı içinde bağımsızlık» mefhumu mutedil solcu bazı yazarların makalelerinde daha etrafı bir şekilde ifade edilmiş bulunmaktadır. Bu yazarların düşünceleri şu şekilde toplanabilir:

a) Türkiye'nin başta Amerika olmak üzere Batılı müttefikleri ile münasebetleri karşılık menfaat ve eşitlik esaslarına dayanmalıdır. Ittifakta konseylerinde Türkiye gereği takdirde muhalefet te kalmadır. Bu muhalefet sadece Türkiye'yi doğrudan doğruya ilgilendiren meseleler de değil, aynı zamanda genel NATO politikası ile ilgili konularda da olmalıdır.

b) Türkiye'nin Batı ittifakındaki yer, Atatürkü bu memlekete verdiği Batılı yönle, Rusyanın İkinci Dünya Savaşı sonrası senelerinde takındığı düşmanca tavrin neticesidir. Bu açılarından bakıldığı takdirde Türkiye'nin Batı ittifakında olması tabii ve yerinde bir olaydır. Bununla beraber Türkiye'yi kısmen bir Doğu memleketi yapan coğrafi durumu, Asya (hattâ Afrikânn) diğer az gelişmiş memleketleriyle olan sosyal ve ekonomik benzerliği ve anti-emperyalist geçmişsi onun bir Asya - Afrika memleketi olarak da hareket etmesini gerek-

rek iki blok arasında bir köprü ve gerektiginde bir mutavassit rolü oynaması icabettindedir.

c) Niyyet, Türkiye'nin büyük dünya meseleleriyle daha fazla ilgilenmesi gerekmektedir. Türkiye sadece Batı ittifakının bir çarkı, bir neferi olarak kalmamalı, sulu içinde müreffeh bir dünyayı kurulması için sarfedilen umumi gayretlere aktif bir şekilde katılmalıdır. Bunu yapabilmek için Türk Dışişleri Bakanlığından daha ilmi bir tutma ve çalışmaya ihtiyaç vardır. Türk Dışişleri Bakanlığının, dünya meseleleri formunda saygı ile dinlenen ve zaman zaman dedikleri uygulanan hepsi küçük devletler temsilcisi Pakistanlı Zafirullah Han, Tunuslu Münci Selim, Burmali Thant veya İrlandalı Boland gibi diplomatları olmadığı gibi, dünya meselelerinin halli için müstakil herhangi bir plan veya çözüm getirmemektedir.

Bütün bunlar, Türkiye'nin Atatürk devrinde genç milletlerin sözcülüğünü yaptığı ve cemiyeti Akvânda bağımsız ve yapıcı bir kuvvet olarak farklı gösterdiği hatırlanırsa üzüntü vericidir.

İşte, bazı Türk yazarlarının Batı ittifakı içinde daha bağımsız bir politika yolundaki düşünceleri maddelendirip bir sistem haline sokulduğu takdirde yukarıdaki manzara arzetmektedir. Bu düşünceler bazı yüksek memurkar ve çoğu Cumhuriyet Halk Partisinde olan bazı genç ve flerî fi kirli milletvekilleri tarafından paylaşılmaktadır. Bu düşünceler hükümet tarafından Türk dış politikasında yeni bir formül olarak tatbik edilmekten daha uzaktırlar. Bunların partiler arasında da herhangi bir önemli akis yaratmış olduğu söylemeye nemez. Bununla beraber Meclisteki son genel görüşmenin gösterdiği gibi siyasi çevrelerde dış politika konusunda daha bağımsız olmak arzusu müphem bir özlem şeklinde mevcuttur.

Ne olursa olsun, bu müzakereler Türk dış politikasını tümü ile kamuoyuna getirmekle, memlekette dış politika konuları etrafındaki ilgisizlik ve donukluğun kısmen dağınımasına sebep olmuş, bu alanda önemli sayılacak bir değişiklik yaratmıştır.

NOT: Bu yazı, İngiltere ile Ortak Pazar arasındaki müzakerelerin kesildiği 29 Ocak tarihinden evvel yazılmıştır. Brüksel konuşmalarının kesilmesi, De Gaulle'ün, içinde İngilterenin olmadığı bir Avrupa Birliği'nin ve Amerikanın liderliğini terkedeceği bir Batı Savunma sisteminin kurulması yolundaki uzun vadeli planlarının ilk sonucudur. Bir tarafdan bu ve Kanada ile Amerika arasında müsterek savunma konusundaki son ittifâk, diğer tarafdan burjuvalaşan Rusyanın gittikçe Batı Düssyasına yaklaşması, Batı ittifakının çehresinde önemli değişiklikler olabileceğini gösteren işaretlerdir. Sözü geçen yazida aralarında benim de bulduğum bazı Türk yazarlarının dış politikamız ile ilgili düşünceleri belirtirken dış politikayı bu son gelişmelerin üçüncü altında kıymetlendiren görüşleri dahil edilmemiştir. Bu itibarla yazı tam manasıyla aktuel sayılamaz. Ancak, esas itibarla hariciyemizin Büyük dünya haretleri karşısındaki pasif, araştırma ve teşebbüslerden yana yetersiz tutumunu ele alındığından, budurumda yayına nabilecek bir yazı olduğunu da belirtsek isterim.

L.C.

Türkiye'nin dış politikası
daha çok hürriyet ve
sosyal adalet içinde hızlı
kalkınma gayretinde
olan genç ve ilerici bir
cumhuriyetin karakterini
ifade etmelidir.

tren sebeplerdir. Bu itibarla, bugüne kadar daha ziyade NATO'daki bazı müttefiklerini desteklemek ve Asya - Afrika dünyasındaki bağımsızlık çabalarını dikkate almamak temayülünde olan Türkiye'nin Birleşmiş Milletlerdeki oy politikasının değişmesi gerekmektedir. Genel olarak Türkiye'nin dış politikası daha çok kendi sosyal - ekonomik struktürü, hürriyet ve sosyal adalet içinde hızlı kalkınma gayelerinde olan genç ve ilerici bir Cumhuriyetin karakterini ifade eder mührîyette olmalıdır. Bunden başka Türkiye'nin herhangi bir Asya - Afrika grubunda olmasından istifa ed-

'e Abone olunuz ve
Jestlarınızı da abone yazınız